

МАГІСТЕРСЬКА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

04.01 – КМР. 1613 “С” 2024.19.19. 07. ПЗ

КРУТИЛКО ОЛЕКСАНДР ІВАНОВИЧ

2024 р.

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ

ННІ неперервної освіти і туризму

УДК: 352.075:332.1

ПОГОДЖЕНО
Директор
ННІ неперервної освіти і туризму

_____ Іван ГРИЦЕНКО

(підпис)

(ПІП)

ДОПУСКАЄТЬСЯ ДО ЗАХИСТУ
В.о. завідувача кафедри публічного
управління, менеджменту інноваційної
діяльності та дорадництва

_____ Сергій ПРИЛІШКО

(підпис)

(ПІП)

« _____ » _____ 2024 р. « _____ » _____ 2024 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

на тему: «Державне регулювання процесу залучення прямих іноземних
інвестицій в економіку України в умовах інтеграції до ЄС»

Спеціальність: 281 «Публічне правління та адміністрування»
(код і назва)

Освітня програма: «Публічне управління та адміністрування»

Орієнтація освітньої програми освітньо-професійна

Гарант освітньої програми

д. держ. упр., доцент

_____ (підпис)

Оксана ЄВСЮКОВА

Керівник магістерської
кваліфікаційної роботи

д.політ.н, професор

_____ (підпис)

Микола ТОМЕНКО

Виконав

_____ (підпис)

Олександр КРУТИЛКО

КИЇВ – 2024

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**
ННІ неперервної освіти і туризму

ЗАТВЕРДЖУЮ

**В.о. завідувача кафедри публічного управління,
менеджменту інноваційної діяльності та
дорадництва**
д. держ. упр., доцент _____ **Сергій ПРИЛПКО**
«12» грудня 2023 року

ЗАВДАННЯ

**до виконання кваліфікаційної магістерської роботи здобувачу вищої освіти
Крутилко Олександр Івановичу**

Спеціальність: 281 «Публічне управління та адміністрування»

Освітня програма: «Публічне управління та адміністрування» Орієнтація
освітньої програми: освітньо-професійна

Тема кваліфікаційної магістерської роботи **«Державне регулювання
процесу залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України в
умовах інтеграції до ЄС»**

Наказ ректора НУБіП України про затвердження теми кваліфікаційної
магістерської роботи: №1613 «С» від 19.09.2024 р.

Термін подання завершеної роботи на кафедру: до 15.11.2024 р.

Вихідні дані до кваліфікаційної магістерської роботи: законодавчі та нормативно-правові акти, статистичні дані, аналітичні звіти, матеріали з офіційних сайтів органів публічної влади та інших суб'єктів публічного управління, наукові праці зарубіжних і вітчизняних вчених з питань державного регулювання процесу залучення прямих зарубіжних інвестицій в національну економіку.

Об'єктом дослідження є процес державного регулювання залучення прямих іноземних інвестицій в Україну.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій в Україну.

Мета дослідження – розкрити теоретичні та практичні засади державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України.

Перелік завдань, які повинен виконати здобувач вищої освіти для досягнення поставлено мети:

1. Розкрити сутність поняття «прямі іноземні інвестиції», їх форми та види.
2. Дослідити механізм державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни.
3. Проаналізувати методичні підходи до оцінки ефективності державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій.
4. Виявити сучасний стан необхідності залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України.
5. Оцінити динаміку та структуру залучення прямих іноземних інвестицій в Україну.
6. Дослідити рівень ефективності механізму регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій.
7. Навести шляхи адаптації вітчизняного законодавства до європейського щодо регулювання іноземних інвестицій.
8. Обґрунтувати економічний механізм стимулювання надходження прямих іноземних інвестицій у вітчизняну економіку.
9. Оцінити економічні наслідки від збільшення прямих іноземних інвестицій.

Дата видачі завдання

«12» грудня 2023 р.

Керівник кваліфікаційної магістерської роботи

д.політ.н, професор _____

ПІДПИС

Микола ТОМЕНКО

Завдання прийняв до виконання:

здобувач магістратури _____

ПІДПИС

Олександр КРУТИЛКО

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН ПІДГОТОВКИ ТА ЗАХИСТУ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

№ п/п	Етапи підготовки та захисту кваліфікаційної магістерської роботи	Термін виконання	Примітки (фактично виконано)
1	Вибір теми кваліфікаційної магістерської роботи, підготовки завдання, складання плану, консультації з проведення дослідження	січень 2024 р.	
2	Підготовка першого розділу роботи	березень 2024 р.	
3	Підготовка другого розділу роботи	квітень 2024 р.	
4	Підготовка третього розділу роботи	травень-червень 2024 р.	
5	Підготовка вступу, висновків, списку використаних джерел. Оформлення роботи відповідно до встановлених вимог, передача до перевірки керівникові	вересень-жовтень 2024 р.	
6	Доопрацювання роботи з урахуванням зауважень керівника (консультанта)	липень-серпень 2024 р.	
7	Перевірка роботи на академічний плагіат	до 15 листопада 2024 р.	
8	Отримання відгуку керівника роботи	жовтень 2024 р.	
9	Отримання зовнішньої рецензії	жовтень 2024 р.	
10	Підготовка доповіді і презентації. Попередній розгляд та захист на випусковій кафедрі	до 15 листопада 2024 р.	
11	Допуск кваліфікаційної магістерської роботи до захисту завідувачем кафедри	листопад 2024 р.	
12	Захист роботи перед екзаменаційною комісією	листопад 2024 р.	

Керівник кваліфікаційної магістерської роботи

д.політ.н, професор _____

Микола ТОМЕНКО

ПІДПИС

Завдання прийняв до виконання:

здобувач магістратури _____

Олександр КРУТИЛКО

ПІДПИС

РЕФЕРАТ

Актуальність теми дослідження зумовлюється тим, що в Україні прямі іноземні інвестиції є основною передумовою подальшого розвитку економіки та важливим фактором для підприємницької діяльності, тому виникає потреба в тому, щоб акцентувати увагу на питаннях іноземного інвестування. Важливою проблемою в сфері іноземного інвестування є поглиблення економічної кризи та загострення воєнної ситуації. Тому ця тема є важливою як для дослідження, так і для країни в цілому.

Мета роботи полягає в розкритті теоретичних та практичних засад державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій в Україну.

Основними *завданнями* випускної кваліфікаційної роботи є:

1. Розкрити сутність поняття «прямі іноземні інвестиції», їх форми та види.
2. Дослідити механізм державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни.
3. Проаналізувати методичні підходи до оцінки ефективності державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій.
4. Виявити сучасний стан необхідності залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України.
5. Оцінити динаміку та структуру залучення прямих іноземних інвестицій в Україну.
6. Дослідити рівень ефективності механізму регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій.
7. Навести шляхи адаптації вітчизняного законодавства до європейського щодо регулювання іноземних інвестицій.
8. Обґрунтувати економічний механізм стимулювання надходження прямих іноземних інвестицій у вітчизняну економіку.

9. Оцінити економічні наслідки від збільшення прямих іноземних інвестицій.

Об'єктом дослідження є процес державного регулювання залучення прямих іноземних інвестицій в Україну.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій в Україну.

Методи дослідження. Під час написання роботи застосовувалися загальні та специфічні методи наукового дослідження, зокрема методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, метод економічного аналізу, експерименту, спостереження, моделювання.

Наукова новизна одержаних результатів роботи полягає в розробці економічного механізму стимулювання надходження прямих іноземних інвестицій у вітчизняну економіку.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що наведені шляхи адаптації вітчизняного законодавства до європейського щодо регулювання іноземних інвестицій дозволять збільшити обсяги залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни.

КЛЮЧОВІ СЛОВА

ЕКОНОМІКА УКРАЇНИ, ІНТЕГРАЦІЯ, ДЕРЖАВНЕ РЕГУЛЮВАННЯ, ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ.....	6
1.1. Сутність поняття «прямі іноземні інвестиції», їх форми та види.....	6
1.2. Особливості державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни.....	12
1.3.Методичні підходи до оцінки ефективності державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій.....	18
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ.....	24
2.1. Сучасний стан залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України.....	24
2.2. Динаміка і структура залучення прямих іноземних інвестицій в Україну.....	30
2.3. Аналіз механізму регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій.....	36
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ.....	42
3.1. Адаптація вітчизняного законодавства до європейського щодо регулювання іноземних інвестицій.....	42
3.2. Економічний механізм стимулювання надходження прямих іноземних інвестицій у вітчизняну економіку.....	48
3.3. Перспективний план залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни.....	54
ВИСНОВКИ.....	58
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	62

ВСТУП

В умовах економічної та політичної кризи, яка склалася в Україні активізація інвестиційної діяльності є важливим пріоритетним завданням, яке потрібно вирішувати на всіх рівнях господарювання. Без можливості вирішення наведеної проблеми стають неможливою реалізація перспективних напрямів удосконалення процесу виробництва та формування конкурентоздатної економіки на світовому рівні. Під час економічного відтворення саме прямі іноземні інвестиції виконують значну кількість суспільних функцій, опираючись на трансформацію галузевої структури економіки та її відносин власності. Такі процеси відображаються в залежності від диференціації прямих іноземних інвестицій за основними галузями економіки та країнами, які виступають донорами інвестицій.

Актуальність теми дослідження зумовлюється тим, що в Україні прямі іноземні інвестиції є основною передумовою подальшого розвитку економіки та важливим фактором для підприємницької діяльності, тому виникає потреба в тому, щоб акцентувати увагу на питаннях іноземного інвестування. Важливою проблемою в сфері іноземного інвестування є поглиблення економічної кризи та загострення воєнної ситуації. Тому ця тема є важливою як для дослідження, так і для країни в цілому.

Питання державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій в Україну розкривали такі вчені як: Білик Р. С., Вітер В.А., Гавришків І. Р., Глуха Г. Я., Іващенко А. І., Ігнатенко М. В., Качур Р. П., Крутик А. Б., Мельник О. О., Олешко Т.І., Римарська Р. Ю., Скоробогатова Н. Є., Соколовська О. М., Стельмащук А. М. та ін. Однак питання адаптації вітчизняного законодавства до європейського щодо регулювання іноземних інвестицій та формування економічного механізму стимулювання надходження прямих іноземних інвестицій у вітчизняну економіку залишається актуальним та важливим.

Мета роботи полягає в розкритті теоретичних та практичних засад державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій в Україну.

Основними завданнями випускної кваліфікаційної роботи є:

1. Розкрити сутність поняття «прямі іноземні інвестиції», їх форми та види.
2. Дослідити механізм державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни.
3. Проаналізувати методичні підходи до оцінки ефективності державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій.
4. Виявити сучасний стан необхідності залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України.
5. Оцінити динаміку та структуру залучення прямих іноземних інвестицій в Україну.
6. Дослідити рівень ефективності механізму регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій.
7. Навести шляхи адаптації вітчизняного законодавства до європейського щодо регулювання іноземних інвестицій.
8. Обґрунтувати економічний механізм стимулювання надходження прямих іноземних інвестицій у вітчизняну економіку.
9. Оцінити економічні наслідки від збільшення прямих іноземних інвестицій.

Об'єктом дослідження є процес державного регулювання залучення прямих іноземних інвестицій в Україну.

Предметом дослідження є теоретико-методичні основи державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій в Україну.

Під час написання роботи застосовувалися загальні та специфічні методи наукового дослідження, зокрема методи аналізу та синтезу, індукції та дедукції, метод економічного аналізу, експерименту, спостереження, моделювання.

Наукова новизна одержаних результатів роботи полягає в розробці економічного механізму стимулювання надходження прямих іноземних інвестицій у вітчизняну економіку.

Практичне значення отриманих результатів полягає в тому, що наведені шляхи адаптації вітчизняного законодавства до європейського щодо регулювання іноземних інвестицій дозволять збільшити обсяги залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни.

Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, 3 розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Основний текст роботи становить 68 сторінок, в т. ч. 3 таблиць, 18 рисунків. Список використаних джерел містить 51 найменувань, викладених на 7 сторінках.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ

1.1. Сутність поняття «прямі іноземні інвестиції», їх форми та види

Розгляд економічної сутності прямих іноземних інвестицій дає можливість зазначити, що інвестиції як фінансове поняття почали використовувати з кінця 80-х років ХХ століття, коли відбувався розвиток економічних ринків країни. В ході економічної еволюції почали виокремлювати поняття «іноземні інвестиції», що уособлює в собі значну кількість підходів до трактування економічної сутності саме дефініції поняття «інвестиції». Оцінюючи напрацювання західних вчених поняття «інвестиції» досить часто використовується як на мікрорівні, так і на макрорівні. Однак в трактуванні цієї дефініції погляди вчених мають розбіжності між собою. Для прикладу, Е. Дж. Долан та Д. Ліндсей під сутністю інвестицій розглядають можливе зростання загального обсягу капіталу, що функціонує в загальній економічній системі, іншими словами збільшення наявних пропозицій виробничих ресурсів [52].

С. Брю та К. Макконелла під поняттям «інвестиції» розкривають нагромадження засобів виробництва та загальних витрат на виробництво, а також зростання матеріальних запасів. На основі цих визначень можемо зазначити, що інвестиції трактується як метод зростання ресурсів, які потрібні для виробництва та обмежують це поняття до виробничого, іншими словами для реального інвестування. При цьому визначення, яке стосується вкладення капіталу у банківські депозити та цінні папери не відносяться до дефініції «інвестиції», оскільки не відбувається зростання виробничих ресурсів. Крім цього існує підхід до визначення інвестицій, який зумовлюється зростанням ринку цінних паперів у формі механізму, що показує переміщення реального

капіталу в різних країнах. В такому випадку сутність поняття «інвестиції» визначаються у формі вкладення в різні цінні папери.

С. Ф. Покропивний зазначає, що інвестиції є довгостроковими вкладеннями фінансових ресурсів у підприємницьку діяльність для отримання конкретного розміру доходу. Л. І. Нейкова та Д. М. Черваньов стверджують, що інвестиції є економічною категорією, які відображають відносини, що безпосередньо пов'язані з авансуванням майнових, грошових та інтелектуальних цінностей на довгострокову перспективу, що вкладаються в різні об'єкти підприємницької діяльності, в обігові та основні фонди, а також в якісне поліпшення виробничої бази, науково-технічний розвиток та освоєння процесу випуску нових видів продукції від авансування до відшкодування та одержання соціального ефекту чи прибутку [50].

Аналізуючи зарубіжний або вітчизняний досвід розвитку різних інвестиційних процесів вчені намагаються поглибити трактування самого економічного змісту інвестицій. Так, О. Б. Крутик під інвестиціями вбачає динамічний процес можливої зміни різних форм капіталу, перетворення цінностей у витрати інвестиційного характеру, початкових ресурсів та перетворення вкладених фінансових ресурсів у загальний приріст капітальної вартості у формі соціального ефекту та доходу. А. А. Пересада трактує це поняття як кредитні та запозичені ресурси інвестиційних інституцій на міжнародному рівні, зарубіжних фірм, спільних підприємств та корпорацій. Крім цього заслуговує на увагу науковий погляд О. В. Смагло, що трактує іноземні інвестиції у формі взаємодії всіх учасників, які належать різним державам та проводиться експорт капіталу з країни, яка є безпосереднім місцем перебування інвестиційного суб'єкта [41].

Відповідно до ст. 1 Закону України «Про режим іноземного інвестування» [35] «іноземні інвестиції – це цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту» [35]. В. М. Косака стверджує, що не вдалим є трактування

поняття «іноземні інвестиції» через поняття «цінності», оскільки його варто замінити конкретними об'єктами: цінні папери, майнові права та гроші.

Отже, на основі дослідження різних наукових джерел можемо узагальнити наступне визначення «іноземні інвестиції», а саме до них відносяться цінні папери, грошові кошти, майнові права та майно, результати інтелектуальної діяльності, а також інші види цінностей, які передбачені діючим законодавством, що вкладаються безпосередньо іноземними інвесторами в різні об'єкти інвестиційної діяльності, що не забороняються діючим законодавством для одержання прибутку або можливого досягнення соціального ефекту.

Щодо визначення прямих іноземних інвестицій на думку фахівців Організації економічного співробітництва та розвитку та Міжнародного валютного фонду під прямими інвестиціями розглядаються інвестиції, які здійснюються за межами кордонів країни для розширення виробництва товарів та надання послуг, закупівлі необхідних товарів для імпорту в конкретну країну базування або експорту в треті країни світу. Їх характерними ознаками є те, що саме інвесторам належить контроль над суб'єктами господарювання, що виступають у формі акціонерного капіталу. Основною метою здійснення прямих іноземних інвестицій є безпосередньо розширення виробництва товарів та їх переміщення в інші країни світу. При цьому важливим є той факт, що саме іноземному інвестору належить безпосередній контроль над суб'єктом господарювання. Тому в навчальній економічній літературі поширюються підходи до трактування саме сутності прямих іноземних інвестицій, які базуються на застосуванні критерію контролю кожного інвестора над діяльністю підприємством [2, С. 202-206].

В табл. 1.1. розглянемо основні визначення прямих іноземних інвестицій. Отже, на основі розглянутих поглядів можемо зазначити, що прямі іноземні інвестиції розглядається як безпосереднє вкладення капіталу в конкретне підприємство, що працює за кордоном та забезпечує набуття економічного інтересу на довгостроковому рівні через одержання інвестором

контролю над конкретним об'єктом вкладення капіталу та передбачає отримання підприємницького доходу та досягнення економічного, соціального та інноваційного інших видів ефекту.

Таблиця 1.1

Трактування сутності поняття «прямі іноземні інвестиції»

№	Вчені	Особливості
1.	О. Соколовська	До прямих іноземних інвестицій відносяться реальні інвестиції, що є витратами коштів довгострокового характеру на матеріальні засоби діяльності, так і фінансові інвестиції є витрати фінансових ресурсів на купівлю цінних паперів та кредитні ресурси.
2.	О. Смагло	Під ними розглядає матеріальні та нематеріальні капітали, що безпосередньо вкладаються державою, підприємством або підприємцем в інші підприємства за територію країни для одержання прибутку.
3.	В. Худавердієва	Під цією дефініцією трактує визначення конкретної операції для одержання за кордоном активів, за якої проведення поточного контролю залишається у багатонаціональній компанії, іншими словами він є важливим елементом прямих іноземних інвестицій.
4.	В. Гриценко	Трактується як вкладення капіталу для купівлі довгострокового економічного інтересу, що забезпечує контроль іноземного інвестора над конкретним об'єктом розміщення капіталу.
5.	Закон України «Про режим іноземного інвестування»	В законодавстві зазначається, що «прямі іноземні інвестиції є цінностями, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту»/

Джерело: сформовано на основі джерела [10, 35, 41, 52].

Важливою ознакою прямих іноземних інвестицій є безпосереднє набуття економічного інтересу на довгостроковий період, коли інвестор зберігає контроль над конкретним об'єктом вкладення капіталу через повне або часткове володіння частиною капіталу підприємства. Відповідно до вітчизняного законодавства іноземні інвестиції здійснюються у формі:

- іноземної валюти, що трактується НБУ як конвертованою;
- рухомого та нерухомого майна, а також майнових прав, які з ними пов'язані;
- інші цінності, які у відповідності до законодавство визнаються як іноземні інвестиції [11].

Враховуючи те, що прямі іноземні інвестиції є ефективним способом виробничого включення економіки країни до міжнародного розподілу праці та світового господарства, економічне зростання країн не може забезпечуватися без інвестицій у безпосередній розвиток економіки, що є передумовою формування конкурентоспроможного продукту на світовому ринку.

Всі інвестиції класифікуються за такими характерними ознаками: періодом інвестування, об'єктами вкладення коштів, регіональною ознакою, формою власності інвесторів, ступенем надійності, цілями інвестування, характером участі кожного окремого іноземного інвестора в загальному інвестиційному процесі у відповідності до корпоративної стратегії.

Відповідно до ст. 392 Господарського Кодексу України всі іноземні інвестори здійснюють всі види інвестицій у наступних формах:

- «участь у господарських організаціях, що створюються разом з вітчизняними юридичними особами чи громадянами, або придбання частки в діючих господарських організаціях;
- створення іноземних підприємств на території України, філій або інших структурних підрозділів іноземних юридичних осіб, або придбання у власність діючих підприємств;
- придбання безпосередньо нерухомого або рухомого майна, що не заборонено законами України, або придбання акцій чи інших цінних паперів;
- придбання самостійно або за участі громадян чи вітчизняних юридичних осіб прав користування землею та використання природних ресурсів на території України;
- господарська діяльність на основі угод про розподіл продукції; - придбання інших майнових прав;
- в інших формах, не заборонених законом» [8].

Щодо прямих іноземних інвестицій вони розділяються на такі групи (рис. 1.1.).

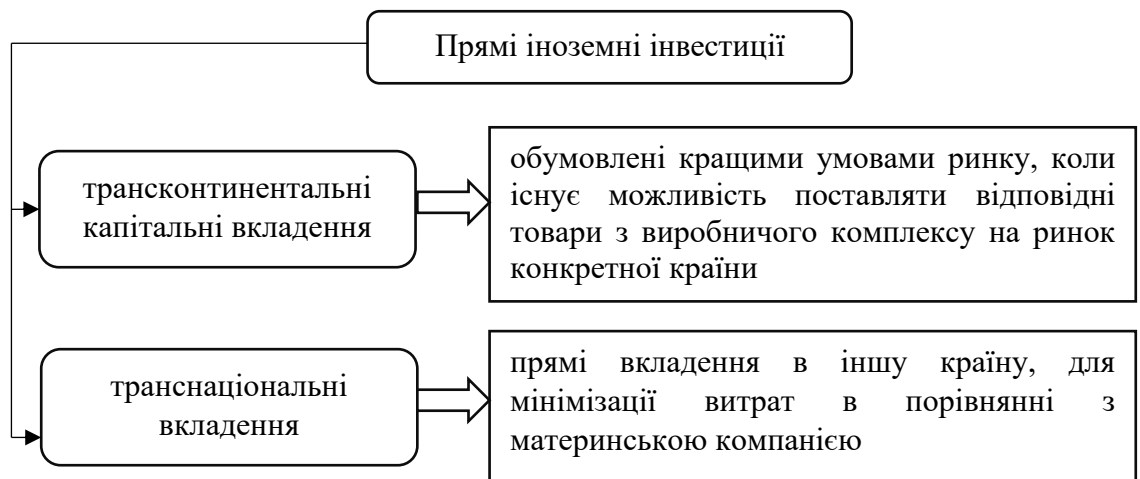

Рис. 1.1. Класифікація прямих іноземних інвестицій

Джерело: сформовано на основі джерела [3].

У світовій літературі виділяють такі форми прямих іноземних інвестицій:

1) «браунфілд» є купівля підприємства через на надання прав власності на існуюче підприємство в тому обсязі, що надає можливість приймати участь в управлінні підприємством;

2) «грінфілд» інвестиції, тобто розміщення капіталу за межами материнської країни конкретного інвестора для здійснення господарської діяльності, іншими словами процес інвестування відбувається у проєкт, який був розпочатий «з нуля» та на відміну від купівлі підприємства, передбачає формування нового об'єкта.

За типом інтеграційного спрямування міжнародного співробітництва прямі іноземні інвестиції поділяються на такі типи:

- горизонтальні, тобто прямі інвестиції в суб'єктах господарювання за кордоном в межах галузі для виробництва продукції, що вироблялася інвестором в країні;

- вертикальні є прямі інвестиції в сфері, що відносяться до різних стадій виробництва конкретного продукту.

Отже, прямі інвестиції є категорією трансграничних інвестицій, при чому резидент однієї країни контролює управлінням підприємством, що є резидентом іншої країни.

1.2. Особливості державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни

В Україні існуючий правовий режим процесу інвестування регулюється діючим національним законодавством, що формується із значної кількості нормативно-правових актів. Так, всі відносини, які безпосередньо пов'язані з іноземними інвестиціями регулюються:

1. Законом України «Про інвестиційну діяльність» [33], що безпосередньо спрямований на те, щоб забезпечити рівний захист майна, прав та інтересів суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від форм власності, інтеграцію та розвиток міжнародного економічного співробітництва, ефективного інвестування господарства України;

2. Законом України «Про режим іноземного інвестування» [35], безпосередня дія якого поширюється на іноземних інвесторів та суб'єкти господарювання, що мають іноземні інвестиції;

3. Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність» [32], що окреслює правові засади такої діяльності;

4. Господарським кодексом України, а саме с. 390-399 [8], яким безпосередньо регулюються специфіка режиму іноземних інвестицій на території України (ст. 390-399), а також іншими міжнародними договорами та законодавчими актами.

Однак деякі питання, які пов'язані із залученням іноземних інвестицій регулюються не тільки чинним законодавством, але й фінансовим, митним, податковим, земельним, банківським та нормативно-правовими актами про підприємництво, приватизацію, цінні папери та фондовий ринок, інноваційну діяльність, концесії тощо.

Оцінюючи роль вітчизняного інвестиційного законодавства в аспекті взаємодії з міжнародною нормативно-правовою базою варто відзначити, що законодавство впливає на міжнародне інвестиційне право через реалізацію його положень внаслідок внутрішнього правового механізму.

Прийняті положення інвестиційного законодавства, окрім зазначеного завдання, тобто правового регулювання інвестицій іноземного характеру, виконує й допоміжну функцію, а саме регламентацію та конкретизацію виконання країною міжнародних угод з тих питань, які стосуються інвестування. Тому виникає проблема в інвестиційному законодавчому забезпеченні на рівні країни, що має вирішити конфлікт між поставленими завданням, а саме розширити контроль над іноземними інвестиціями та безпосередньо метою, що полягає в залученні іноземних інвестицій та створенні для них сприятливий режим.

Ще однією проблемою державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни є неспроможність держави регулювати інтереси сторін та правові відносини всього інвестиційного процесу через використання лише внутрішнього законодавства. Основна причина цього криється в міжнародному інвестиційному процесі, складовою якого є іноземний інвестор. Суверенні повноваження держав також обмежуються їх державними кордонами.

У міжнародному законодавстві не підлягає сумніву наявність права держави здійснювати регулювання діяльності іноземних інвесторів на власній території. Однак ситуація з іноземним інвестором стає іншою, в тому випадку коли він фізично перебуває на території країни, що приймає інвестиції, користується захистом та правовим статусом відповідно до нормативно-правової бази країни перебування, а також залишається безпосереднім суб'єктом права країни походження з усіма обов'язками та правами; користується захистом відповідно до норм міжнародного права. Тому питання вдосконалення принципів та системи правового регулювання іноземного інвестування є важливим фактором поживлення від нерезидентів надходжень капіталу в Україну [41].

Механізм державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни відобразимо на рис. 1.2.

Рис. 1.2. Механізм державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни

Джерело: сформовано на основі джерела [45].

Основними недоліками нормативно-правового забезпечення здійснення інвестиційної діяльності є:

- неоднозначність трактування правових положень документів, що можуть призводити до правових колізій та потреби у вирішенні спорів в затверженому судовому порядку;
- значна кількість нормативно-правових актів, які прямо або опосередковано проводять регулювання інвестиційної діяльності та пов'язані з нею торговельну, промислову, зовнішньоекономічну та інші види діяльності.

Завдяки залученню прямих іноземних інвестицій наявний іноземний капітал, що безпосередньо надходить в економіку країни при умові недостачі фінансових ресурсів дозволяє збільшити її інвестиційні можливості. Процес залучення прямих іноземних інвестицій не лише дає можливість активізувати інвестиційний процес в загальній національній економіці, а й дозволяє привести до підвищення стійкості та якості цього процесу, оскільки має такі позитивні аспекти наведеного впливу:

1. Прямі іноземні інвестиції дозволяють забезпечити своєчасний трансферт ноу-хау, передових методів маркетингу та управління технологіями, що дозволяє підвищити загальну ефективність подальшого використання всіх виробничих ресурсів як в підприємства, що мають іноземний капітал, так і в національних фірмах тієї країни, яка виступає приймаючою.

2. Вплив прямих іноземних інвестицій на національні компанії та загальну продуктивність економіки сприяти появі інноваційних технологій, які залучаються у формі іноземних інвестицій. Завдяки цьому старі технології поступово витісняються.

3. Розвиток сектора, в якому є іноземний капітал має мультиплікативний ефект для економіки країни, тому супроводжується підключенням місцевих постачальників, а також сприяє розвитку галузей, які з ним пов'язані та виявляє додатковий попит на робочу силу.

4. За продуктивністю праці більшість іноземних підприємств випереджають вітчизняні. Цей розрив обумовлюється високою ефективністю складальних підприємств, які належать іноземним інвесторам та нових потокових ліній із меншою чисельністю дослідницького та управлінського персоналу, що має вузьку спеціалізацію.

5. Основними перевагами прямих іноземних інвестицій є підвищена заробітна плата працівникам та податкові надходження, які є важливими факторами поповнення державного бюджету, що спричиняє збільшення заощаджень. Всі іноземні підприємства, діяльність яких спрямовується на експорт дозволяють збільшити експортні доходи країни, яка виступає реципієнтом. Крім цього збільшується внесок цих доходів у загальний приріст її ВВП.

6. Прямі іноземні інвестиції спрямовуються на нові більш розвинені напрямки економічної діяльності можуть бути фактором диверсифікованості всієї національної економіки. При цьому виникає «ефект доповнення», за яким іноземні підприємства не стають конкурентами місцевим компаніям, оскільки посідають особисту нішу.

7. Проводячи імпортозаміщення, іноземний напрямок має можливість насичувати внутрішній ринок країни, що є реципієнтом інвестицій продукцією, яка є дефіцитною та не випускається на місцевому ринку завдяки формуванню сучасної моделі споживання та заохочуванні конкуренції.

8. Для країн, які мають високий ступінь проникнення іноземного капіталу характерна значно більша частка експортних доходів. При цьому збільшується внесок цих доходів у загальний приріст ВВП країни-реципієнта. Подальше розширення експорту, поступове покращення його структури, використання більш високих технологій впливає на її економічне зростання та надає стійкості, покращують поточний стан платіжного балансу.

9. Зростання загальних обсягів прямих іноземних інвестицій дозволяє поліпшити загальну структуру припливу іноземного капіталу шляхом заміщення портфельних і боргових капіталів більш довгими. Це

призводить до підвищення існуючої стійкості фінансовій стабільності та платіжного балансу. Прямі іноземні інвестиції стимулюють збільшення економіки, ніж позичковий капітал.

10. При сприятливому збігу обставин через поєднання ефектів приплив прямих іноземних інвестицій розпочинає процес щодо включення підприємств у ланцюги створення доданої вартості на міжнародному рівні, підвищення їх конкурентоспроможності, збільшення інвестицій у виробничі за кордоном та залучення нових іноземних інвестицій, які потрібні для формування виробничо-збутових ланцюжків.

11. Імпорт прямих іноземних інвестицій дозволяє стимулювати конкуренцію та позитивні явища, що зниження цін та підвищення якості продукції, що заміщує імпорт, підбив позицій місцевих монополій. Такий процес є «ефект заміщення або витіснення», а також покращення умов конкуренції, що сприяє розвитку середнього та малого бізнесу.

12. Прямі іноземні інвестиції дозволяє забезпечити соціально-економічну стабільність та зменшити рівень економічної злочинності, при цьому стимулюючи інвестиції в матеріальну базу на противагу спекулятивним портфельним інвестиціям, які можуть бути виведені з країни з негативними наслідками для економіки.

13. На відміну від іноземних кредитів та позик прямі іноземні інвестиції не стають тягарем для зовнішнього боргу країни, а сприяють його погашенню. Поступова сплата дивідендів з прямих іноземних інвестицій буде залежати від отриманого прибутку, іншими словами на відміну від кредитів, вони безпосередньо пов'язані з ефективністю капіталовкладень та кінцевим результатом. При цьому відбувається поступове перенесення комерційного ризику на партнерів, які є іноземцями [48].

Отже, вітчизняне законодавство в напрямі регулювання інвестиційної діяльності в Україні нестабільне, оскільки законодавча база зазнає постійних змін, в процесі формування одні правові акти приймаються, інші відміняються, або повністю змінюються.

1.3. Методичні підходи до оцінки ефективності державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій

Ефективність інвестиційного проєкту в першу чергу залежить від набору конкретних характерних рис. Так, всі характеристики привабливості інвестиційних проєктів розділяють на:

1. Об'єктивні характеристики, до яких відносяться показники, які дозволяють визначити конкурентоспроможність проєкту на існуючому ринку. До них відносять показники інвестиційного проєкту, що визначають як його дохідність, так і ризиковість, а також певні показники підприємницької діяльності сторони, що безпосередньо відповідає за їх реалізацію. Вони будуються на повних та достовірних даних.

2. Суб'єктивні характеристики формуються та визначаються людськими факторами. До основних характерних рис відносять особисті якості характеру інвесторів, підприємців, а також осіб, що залучаються до цього процесу та мають різні важелі впливу, їх можливості та навички відносно налагодження партнерських зв'язків, основою яких є довіра, що виникає на психологічному рівні.

На основі характерних рис окреслених інвестиційних проєктів формуються наступні групи критеріїв, які використовуються для відбору інвестиційних проєктів саме іноземними інвесторами для залучення коштів в економіку країни:

1. Фінансові критерії, зокрема:

- чиста теперішня вартість грошових потоків;
- внутрішня норма дохідності;
- індекс прибутковості;
- період окупності;

2. Ринкові критерії:

- потенціал ринку до зростання;
- частка ринку;

- темпи зростання ринку;
- оцінка конкурентів;
- оцінка купівельної спроможності споживачів.

3. Критерії оцінки людського капіталу, зокрема:

- оцінка команди;
- рівень кваліфікації вищого керівництва та генерального директора;
- особистих якостей всіх зацікавлених осіб.

Можна зазначити, що кожна із наведених груп критеріїв має особливості та відмінні риси, тому від інвестора безпосередньо залежить, яку саме групу критеріїв він зможе обрати в залежно від його уподобань, мотивів та видів прямих інвестицій іноземного походження, які планується залучати.

Окремою складовою частиною механізму державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій є форми залучення прямих іноземних інвестицій, що безпосередньо проводять організаційну її реалізацію. Від процесу визначення суб'єктами форми, в якій прямі іноземні інвестиції плануються залучатися залежать особливості функціонування загальної системи залучення іноземних інвестицій в економіку держави, вплив прямих іноземних інвестицій, його загальна структура та розвиток в цілому.

Основні форми залучення прямих іноземних інвестицій поділяються на договірні та корпоративні, їх розмежування представлено в табл. 1.2.

Таблиця 1.2

Форми залучення іноземних інвестицій в економіку країни

Корпоративні форми		Договірні форми
Форми здійснення / залучення	Злиття та поглинання	-субпідряд; -ліцензування; -франчайзинг; -нослуги аутсорсингу; -інші договірні домовленості.
	Інвестиції створення підприємств «з нуля»	
	Інвестиції у створення спільних підприємств	
Організаційні форми	Асоційоване підприємство	
	Філія	
	Дочірнє підприємство	

Джерело: сформовано на основі джерела [54].

У світовій практиці використовується декілька механізмів для залучення іноземних інвестицій. Кожен із наведених механізмів інвестиційного співробітництва на міжнародному рівні в Україні, при високому рівні його ефективності, надає суб'єктам господарювання та країні низку перспективних та поточних переваг. Так, світовий досвід показує, що механізмами залучення іноземних інвестицій в Україну є:

- 1) формування вільних економічних зон;
- 2) створення спільних підприємств;
- 3) організація акціонерних товариств;
- 4) лізинг;
- 5) відкриття компаній транснаціонального значення;
- 6) організація венчурних підприємств;
- 7) укладання концесії.

Інструменти економічного регулювання прямих іноземних інвестицій є:

- 1) активно-структурні, а саме державне фінансування інвестицій, фінансова та адміністративна підтримка держави, проєктне фінансування, система державних гарантій, управління державним боргом та інше;
- 2) фіскально-структурні, що здійснюється шляхом запровадження податкових кредитів, податкові канікул, прискорена амортизація, впровадження податкових пільг;
- 3) грошово-кредитні, а саме норми обов'язкових резервів для банків, відсоткова ставка, встановлення орієнтирів, зростання грошової маси, рефінансування банків, операції на відкритому ринку, валютне регулювання тощо) та інші інструменти.

Головними факторами, які безпосередньо мають вплив на прийняття рішення інвестором щодо вкладання коштів в економіку країни, є:

- правила, які безпосередньо стосуються входження та подальшої діяльності іноземних інвесторів в країні;
- стандарти поведінки з філіями іноземних підприємств в порівнянні з резидентами;

- функціонування та загальна ефективність місцевих ринків;
- заходи, які спрямовані на спрощення бізнесу, зокрема стимули, заохочення інвестицій, поліпшення умов та заходи для скорочення рівня витрат на ведення бізнесу;
- обмеження, які стосуються повернення прибутку у вигляді процентів, дивідендів, роялті та інших видів платежів до країни, з якої були надіслані кошти від інвестора.

Такий вчений як О. Шаров виділяє три моделі державного регулювання прямих іноземних інвестицій, а саме:

1) лібералізація затверджених правил інвестування з використанням принципу «відкритого вікна», при чому максимально спрощуються встановлені правила контролю за капітальними вкладеннями, які приваблюють іноземних інвесторів завдяки простоті інвестування;

2) здійснення моніторингу за рухом інвестицій іноземного характеру, коли спрощення затвердження правил інвестування поєднуються з відстеженням тенденцій руху капіталу для вжиття відповідних заходів при виникненні загроз економічній безпеці країни;

3) залучення іноземних інвестицій на цільовій основі, при цьому держава не створює привабливі умови для інвестування іноземними партнерами, а ставить конкретні цілі відносно обсягів, галузевих та географічних напрямів руху іноземного капіталу в економіці країни [58].

Перша модель активно використовувалася в Україні в ХХ ст., що спричинило появі перших інвестицій іноземного характеру. Така модель дозволила залучити значні обсяги спекулятивного капіталу, оскільки приваблювала короткостроковий, тобто ризиковий капітал, який дозволяє швидко їх виводити з країни із надвисокими прибутками. Проте така модель викликала «втечу капіталу» за територію країни та призвела до «офшоризації» економіки, іншими словами появи інвестицій в економіку України зі сторони компаній, які зареєстровані безпосередньо в офшорних зонах, при цьому

кінцевими бенефіціарами були саме українські громадяни. Зауважимо, що офшоризація економіки спостерігається й в сучасних умовах.

Друга модель організації процесу залучення інвестицій іноземного характеру базується на здійсненні управління національними проектами, які мають безпосередню стратегічну роль для окремих регіонів, галузей економіки, вирішення соціальних проблем та реалізуються під патронажем Президента України. Така модель дозволяє забезпечити контроль переміщення прямих іноземних інвестицій та об'єднує в собі лібералізацію затверджених правил інвестування та відстеження тенденцій основних потоків капіталу.

Наступна модель залучення інвестицій іноземного спрямування базується на активній політиці таргетування, тобто політиці цільового залучення коштів, що безпосередньо полягає у виборі економічної «мішені», на яку необхідно здійснювати вплив, щоб досягнути поставленої мети та конкретних результатів. Ця модель враховує наступні фактори: ситуацію в Україні, світові тенденції, які стосуються розвитку прямих іноземних інвестицій, економічні та політичні ризики, співвідношення вітчизняного та іноземного капіталу, співвідношення між формами інвестицій в регіонах України та галузях економіки [61].

Для різних галузей та сфер економіки можна використовувати різні режими регулювання державою, про які наголошувалося при розгляді класифікацій прямих іноземних інвестицій.

1. Режим “green field”, що включає в себе формування більш створення сприятливих умов для подальшого інвестування в різні нові об'єкти. При такому режимі всі іноземні інвестори вільно вкладають ресурси в “green field” проекти, однак існують більш жорсткі обмеження відносно вкладання фінансових ресурсів в проекти “brown field”. Такий режим вимагає створення більш сприятливої нормативно-правової бази для залучення прямих іноземних інвестицій в нові проекти, одержання доступу до судів, які незалежні, забезпечення обов'язкове виконання контрактів та формування надійного

захисту від необґрунтованих рішень органів державної влади конкретної країни. Такі інструменти мають значний вплив на інвестиції в нові проєкти, але не можуть впливати на інвестиції типу “brown field”.

2. В “brown field” режимі формуються сприятливі умови для здійснення продажу фірм нерезидентам, зважаючи на те, що передбачається факт того, що іноземні інвестори будуть більш ефективно здійснювати управління, ніж вітчизняні власники. При такому режимі є жорсткі обмеження, які стосуються вкладання фінансових ресурсів іноземними інвесторами у “green field” проєкти. Такий режим інвестування включає в себе інструменти, що дозволять придбати вітчизняних фірм іноземними інвесторами, зокрема проведення незалежної експертизи існуючих об’єктів інвестування, розвиток фінансових ринків, рівень корупції, наявність фінансових центрів, наявність належної кількості підприємств, які будуть придбані.

Отже, від вибору конкретної моделі залучення інвестицій іноземного характеру залежать стратегічні рішення держави. При цьому інвестиційна політика держави має включати режим залучення прямих іноземних інвестицій. Політика залучення різних форм прямих іноземних інвестицій в економіку країни має виходити не з окремих інвестиційних проєктів, суб’єктів господарювання або галузей, а стосуватися безпосередньо встановлених інтересів національної економіки. Це дозволить встановити партнерські відносини України із зарубіжними інвесторами, підвищить конкурентоспроможність України на міжнародному ринку інвестицій та більш позитивно вплине на розвиток інвестиційного клімату в країні.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ МЕХАНІЗМУ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІКУ УКРАЇНИ

2.1. Сучасний стан залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України

Враховуючи сучасні умови, в яких опинилася Україна виникає нагальна проблема в тому, щоб залучити іноземні інвестиції в економіку України. Аналізуючи сучасний стан в цій сфері були виокремлені наступні тенденції:

1. Спостерігається поступове зменшення зацікавленість іноземних інвесторів в процесі інвестуванні в економіку країни. Не дивлячись на те, що у 2023 р. приплив прямих іноземних інвестицій в Україну збільшився в 7,6 рази більше, ніж загальний обсяг інвестицій за 2022 р., однак скоротився на 42% в порівнянні з 2021 р.

2. В порівнянні з країнами Центральної та Східної Європи накопичені прямі іноземні інвестиції залишаються на низькому рівні.

3. За 2023 р. близько 67,2 %, інвестицій спрямовувалися в капітал суб'єктів господарювання, натомість 32,8 % – в боргові інструменти.

В табл. 2.1. проведемо SWOT-аналіз процесу залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України.

Таблиця 2.1

SWOT-аналіз процесу залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України у 2023 році

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
1. Покращення діяльності малого та середнього бізнесу.	1. Експлуатація місцевого природного ресурсу.
2. Вдосконалення конкурентного середовища.	2. Витіснення з ринку вітчизняних товаровиробників.
3. Нові робочі місця та нові виробничі потужності.	3. Скорочення питомої ваги вітчизняних розробок.
4. Модернізація процесу виробництва.	

Продовження таблиці 2.1

5. Переймання закордонного досвіду та навичок у сфері виробництва. 6. Вихід на зовнішні ринки 7. Розширення та диверсифікація експортного потенціалу.	4. Виникнення дефіциту платіжного балансу. 5. Перехід прибутків до іноземних інвесторів. 6. Пристосування структури економіки до інтересів інвесторів.
Можливості	Загрози
1. Надання державної підтримки інвестиційних проєктів. 2. Надання гарантій прозорих та швидких відповідей для зацікавлених сторін. 3. Створення електронної платформи для представлення інвестиційних ресурсів. 4. Обрання євроінтеграційного курсу. 5. Укладання угод з MIGA про запуск механізму страхування інвестицій під час бойових дій. 6. Включення логістичних шляхів до індикативних мап. 7. Укладання угод з ЄС, Норвегією, Європейським інвестиційним банком, Швейцарією щодо приватного страхування воєнних ризиків.	1. Загроза пошкодження, знищення або захоплення активів. 2. Відсутність стратегічного управління в сфері залучення інвестицій зі сторони держави, неефективність використання залучених ресурсів. 3. Зростання рівня інфляції, зниження купівельної спроможності населення та конкурентоспроможності вітчизняних підприємств. 4. Проблеми нестачі робочої сили, що пов'язані із фізичною втратою через війну та високий рівень міграції. 5. Неспроможність відкриття нових проєктів. 6. Високий рівень бюрократизації та корупції. 7. Постійні зміни в податковому законодавстві.

Джерело: сформовано на основі джерела [15].

Структуру прямих іноземних інвестицій України по секторах економічної діяльності відобразимо на рис. 2.1.

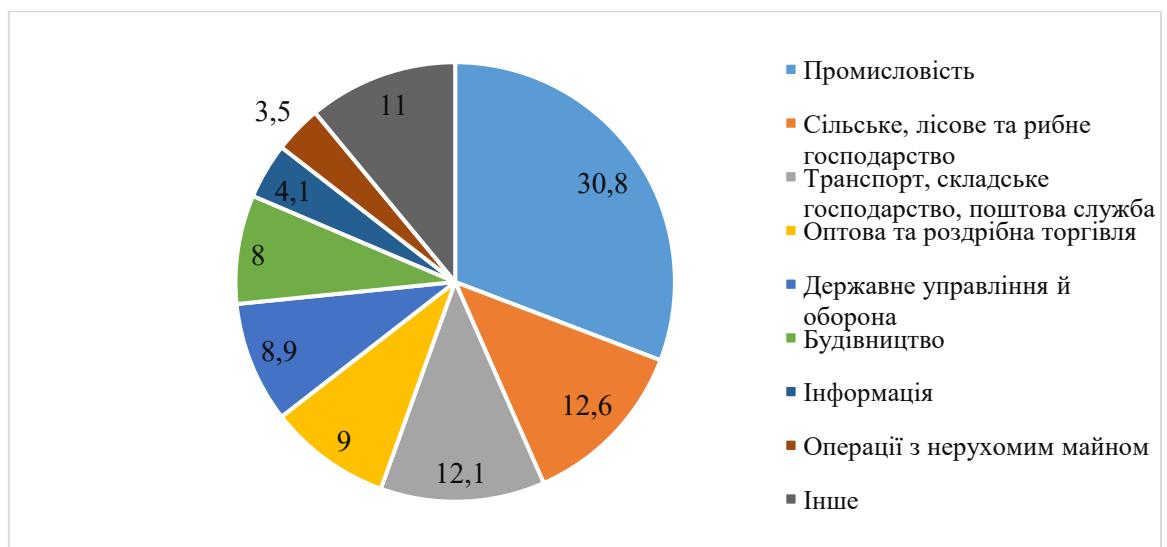

Рис. 2.1. Структура обсягу прямих іноземних інвестицій України у 2023 році,

%

Джерело: сформовано на основі джерела [5].

Можемо зазначити, що лідируючі позиції за зацікавленістю іноземних інвесторів займає промисловість із питомою вагою в 30 %, за сільське, лісове та рибне господарство має питому вагу 12,6% від загальної кількості інвестицій, транспорт, поштова та кур'єрська діяльність, складське господарство –12,1 %.

Саме іноземні інвестори мають стати важливими стратегічними партнерами України під час відновлення країни. За аналітичними даними Світового банку, протягом наступних десяти років потрібно близько 486 млрд. дол. для того, щоб відбудувати зруйновану інфраструктуру України (рис. 2.2).

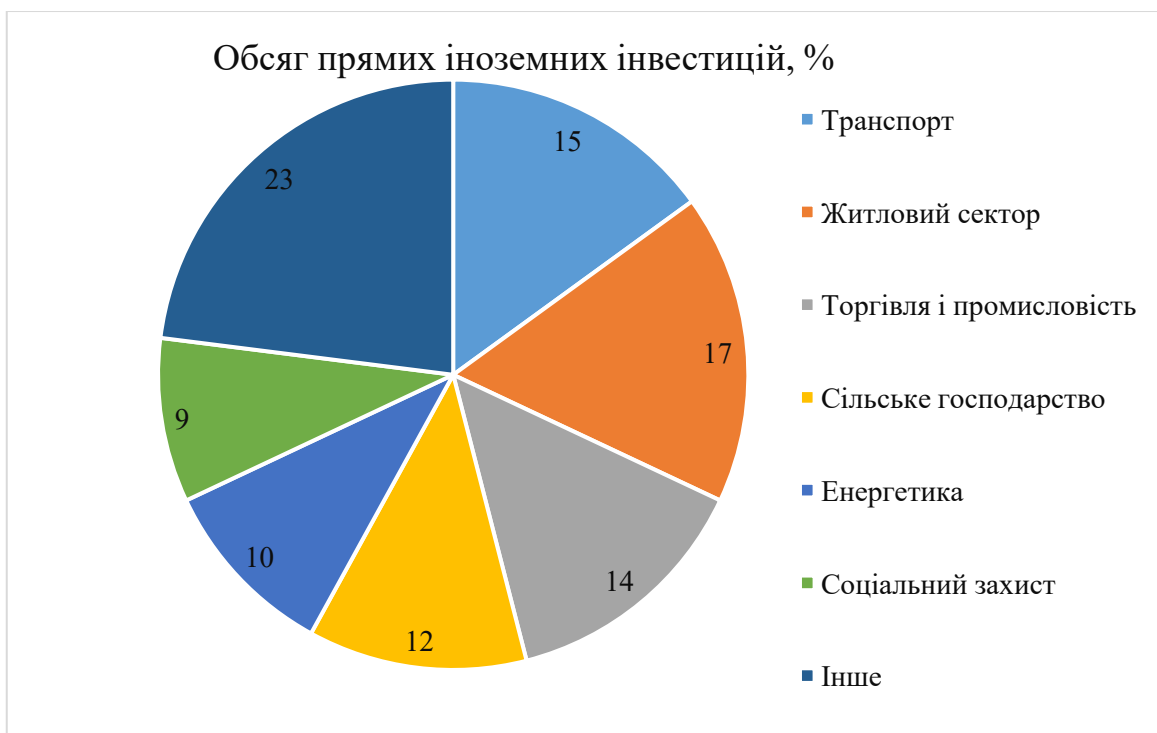

Рис. 2.2. Загальний обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну, які необхідні для відбудови у 2023-2033 роках, %

Джерело: сформовано на основі джерела [5].

Наведена сума значно перевищує існуючий рівень ВВП, тому важливо знайти необхідні ресурси на відновлення України. Варто зазначити, що значний обсяг робіт можна профінансувати за допомогою приватного капіталу, при цьому іноземні інвестиції продовжують надходити навіть не дивлячись на воєнні дії.

З введенням воєнного стану на території України та умовах військової агресії з боку російської федерації до Указу Президента України від 24.02.2022

№ 64 «Про введення воєнного стану в Україні» [] Верховна Рада України та Уряд здійснюють діяльність над відновленням економіки, надають допомогу суб'єктів господарювання та формування умов для того, щоб залучити інвестиції в Україну.

Для того, щоб стимулювати можливі залучення в економіку України інвесторів стратегічного значення, створення нових робочих місць з конкурентною заробітною платою, підвищення інвестиційної привабливості України та збільшення рівня конкурентоспроможності економіки через впровадження підтримки державних органів великих інвестиційних проєктів були затверджені:

1. Закон України «Про державну підтримку інвестиційних проєктів із значними інвестиціями в Україні» [31], що дозволить:

– розширювати напрямок, в якому реалізовується інвестиційні проєкти із значним обсягом інвестицій, так, було додано напрямок діяльності з виробництва біоетанолу, що призначений для виробництва компонент палива, біогазу та біометану та електронні комунікації;

– надавати можливості кожному окремому заявнику не раніше ніж за 18 місяців до подання заявки до органу державної влади для залучення значного обсягу інвестиції в різні об'єкти інвестування в обсязі, які не перевищують 30 % від загального обсягу інвестицій, які потрібні для реалізації інвестиційного проєкту із значним обсягом інвестицій;

– доповнювати форми підтримки держави в таких аспектах:

✓ компенсації за рахунок державного та місцевих фінансових ресурсів та з інших джерел, які не забороняються діючим законодавством;

✓ вартості збудованих інвестором або заявником із значним обсягом інвестицій в об'єкти інженерно-транспортної інфраструктури, зокрема ліній зв'язку, автомобільних шляхів, інженерних комунікацій, засобів тепло-, газо-, водо- та електропостачання, які потрібні для реалізації інвестиційних проєктів із значним обсягом інвестицій;

✓ компенсація загальної суми витрат, які понесені на приєднання та підключення до інженерно-транспортних мереж, які потрібні для реалізації інвестиційного проекту із значним обсягом інвестицій;

✓ звільнення від відшкодування загального обсягу втрат лісогосподарського виробництва для подальшої реалізації інвестиційного проекту із значним обсягом інвестицій;

– надавати можливості конкретному заявнику виступати у ролі інвестора із значним обсягом інвестицій, у тому випадку якщо він є окремою юридичною особою, що безпосередньо була створена для реалізації інвестиційного проекту та стороною інвестиційного договору як інвестора;

– зменшувати граничні межі обсягу інвестицій з 20 млн. євро до 12 млн. євро та загальної кількості нових робочих місць протягом терміну реалізації інвестиційного проекту із значним обсягом інвестиціями, зокрема при цьому законом змінено та здійснено диференціювання вимог відносно створення робочих місць для можливості залучення до інвестиційного процесу значного кола великих та середніх суб'єктів господарювання;

– встановлювати можливості для доопрацювання, а не повернення інвестором документів, а саме спеціального інвестиційного договору та техніко-економічного обґрунтування в межах здійснення оцінки інвестиційного проекту із залученням значного обсягу інвестицій та можливості проведення необхідних переговорів із обов'язковим залученням різних представників установи, що має на це повноваження для узгодження затверджених положень інвестиційного договору після одержання висновку про необхідність реалізації інвестиційного проекту із значним обсягом інвестицій та укладення інвестиційного договору;

– передбачити повернення підтримки з державного бюджету в повному обсязі при недосягненні визначеного обсягу інвестицій близько 12 млн. євро, неможливість збільшити загальний обсяг підтримки держави, в тому випадку коли фактичний обсяг інвестицій значно більший, ніж окреслений в інвестиційному договорі, а також можливість проводити

корегування загального обсягу підтримки держави, у тому випадку коли фактичний обсяг інвестицій менший, ніж закріплено спеціальним інвестиційним договором через внесення змін до цього договору.

2. Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації інвестиційних проєктів із значними інвестиціями» [28], метою якого є те, що «процес стимулювання залучення інвестицій зовнішнього та внутрішнього характеру шляхом спрощення основних вимог до інвестиційних проєктів, в які залучаються значні обсяги інвестицій, вдосконалюються форми підтримки органами державної влади для реалізації наведених проєктів, які створять більш сприятливі умови для того, щоб залучити значне коло інвесторів та збільшити кількості інвестиційних проєктів із значними інвестиціями, що дозволять розвивати регіони, в яких вони будуть реалізовуватися» [28].

Крім цього було внесено зміни до Земельного кодексу України, зокрема звільнено від відшкодування втрат інвестора лісогосподарського виробництва для можливості реалізації інвестиційного проєкту із значним обсягом інвестицій.

Важливим механізмом залучення прямих іноземних інвестицій в Україну є формування індустріальних парків, які є потенційними промисловими майданчиками для релокації суб'єктів господарювання із інших країн для диверсифікації основних ланцюгів поставок, що дозволяють вирішити питання зменшення часу до початку роботи (Time-to-Market). В такому випадку компаній акцентують увагу на час, який потрібний для початку будівництва, пошуку оптимальної локації та введення об'єктів в експлуатацію. Це підкріплено Законом України «Про індустріальні парки» [34], що включає в себе «спрощений порядок надання в оренду чи власність земельних ділянок у межах індустріальних парків, довготривалість і сталість господарських відносин в рамках індустріальних парків, надання державного стимулювання для розвитку зареєстрованих індустріальних парків» [34].

2.2. Динаміка і структура залучення прямих іноземних інвестицій в Україну

Складна економічна, політична та соціальна ситуація, яка сформувалася в Україні, має постійну тенденцію до погіршення ситуації в країні особливо через продовження військові дії. Тому питання залучення іноземних інвестицій з кожним роком все більш актуальним. Зважаючи на те, що економічні умови, які сформувалися в країні визначають її взагалі здатність до післявоєнної відбудови варто акцентувати увагу саме на механізм надходження прямих іноземних інвестицій в країну. Всі інвестиційні рішення мають базуватися на балансі між очікуваною прибутковістю та можливим ризиком. При цьому прямі іноземні інвестиції є важливим показником участі країн на світовому ринку та можливістю розвитку наявних зовнішньоекономічних зв'язків. Проведені дослідження тенденцій показують, що зацікавленість інвесторів з різних країн світу з кожним роком зменшується. На рис. 2.3. відображено динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну.

Рис. 2.3. Динаміка прямих іноземних інвестицій в Україну за 2018-2023 роки
Джерело: сформовано на основі джерела [24].

За аналізований період обсяг прямих іноземних інвестицій в Україну спочатку зменшився з 4455 млн. дол. у 2018 році до -858 млн. дол. у 2020 році, в 2021 році поступово збільшився до 6687 млн. дол., з початком війни знову

зменшився до 1152 млн. дол. у 2022 році, в 2023 році повільно зріс до 4247 млн. дол. На рис. 2.4. показано динаміку прямих іноземних інвестицій з України.

Рис. 2.4. Динаміка прямих іноземних інвестицій з України за 2018-2023 роки
Джерело: сформовано на основі джерела [24].

Щодо обсягу прямих іноземних інвестицій з України за досліджуваний період варто зазначити, що він в 2019 році зріс до 648 млн. дол., проте за 2020-2021 роки скоротився спочатку до 82 млн. дол., потім до -198 млн. дол., в 2022-2023 роках він становив 529 млн. дол. та 42 млн. дол. Сальдо прямих іноземних інвестицій показано на рис. 2.5.

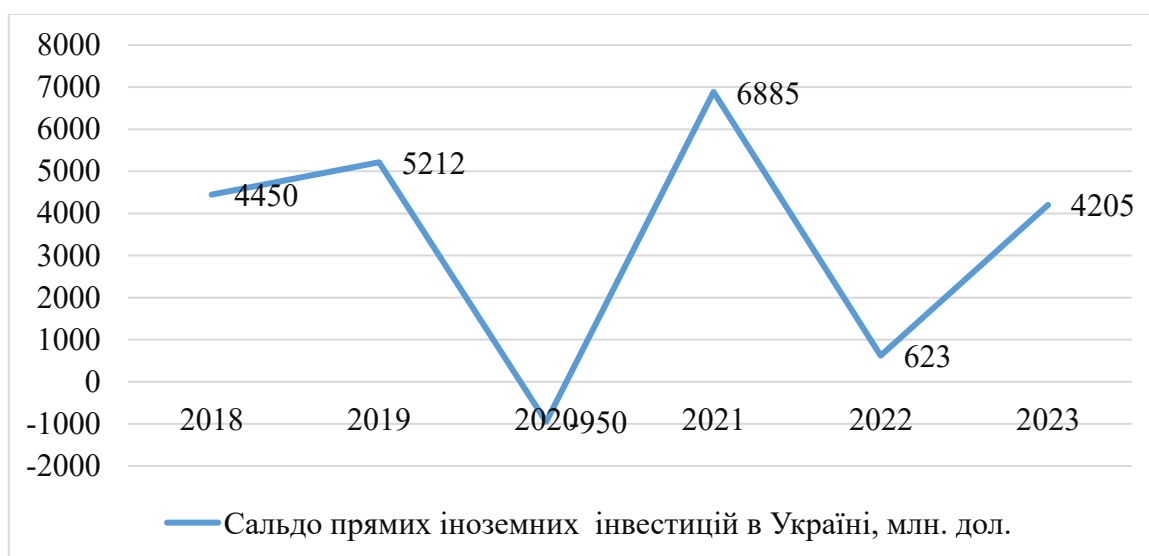

Рис. 2.5. Сальдо прямих іноземних інвестицій в Україні за 2018-2023 роки
Джерело: сформовано на основі джерела [24].

З наведеного рисунку можемо зробити висновок, що 2020 рік відзначився від'ємними показниками прямих іноземних інвестицій через те, що світ оговтувався після COVID-19 та поступово «реанімував» світового бізнес-ландшафту. Проте 2022 р. знову став негативним роком для іноземних інвесторів, через війну в Україні, внаслідок цього обсяг прямих іноземних інвестицій скоротився до 1152 млн. дол.

За аналітичними даними Національного банку у 2023 р. приплив прямих іноземних інвестицій в Україну складав на рівні 4247 млн. дол., що в 7,6 рази більше, ніж загальний обсяг інвестицій за 2022 р., проте на 42% менше, ніж було в 2021 році. Однак не дивлячись на зростання обсягу прямих іноземних інвестицій не потрібно констатувати відновлення процесу інвестування з-за кордону. Це пояснюється тим, що основний приплив капіталу проводить бізнес, здійснює власну діяльність та реінвестує отриманий прибуток [23]. Запас або поступове накопичення прямих іноземних інвестицій на початок 2024 р. складав 55,2 млрд. дол., що на 6,3% більше, ніж було на початок 2023 р. та на 16,5% менше, ніж фіксувалося на початок 2022 р. За інформаційними даними податкового комітету Верховної Ради, всі накопичені прямі іноземні інвестиції, якщо їх порівнювати із загальними обсягами країнами Центральної та Східної Європи залишаються на низькому рівні (рис. 2.6).

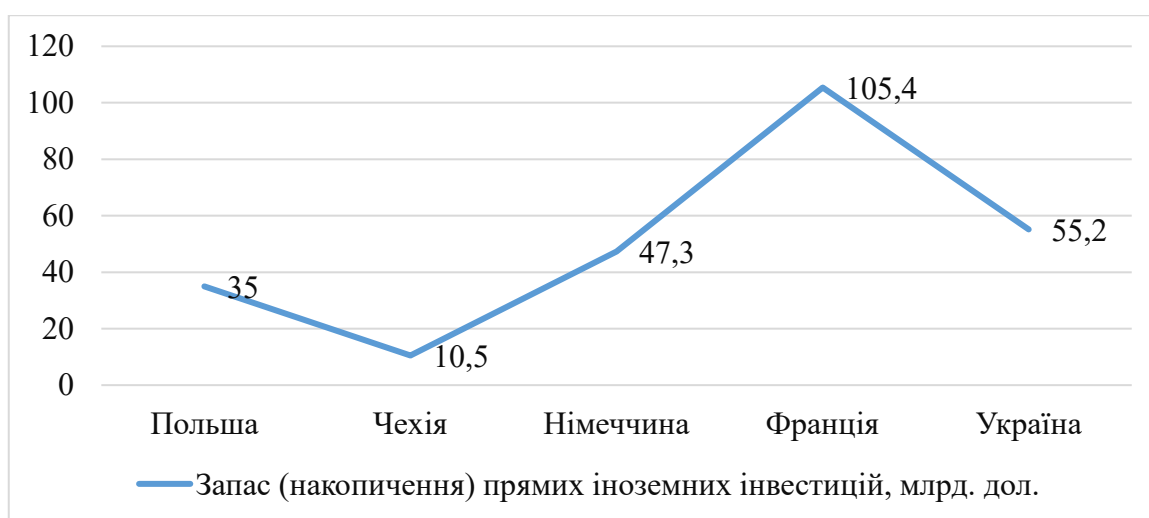

Рис. 2.6. Запас (накопичення) прямих іноземних інвестицій за країнами у 2023 році, млрд. дол.

Джерело: сформовано на основі джерела [23].

Щодо сформованої структури накопичених прямих іноземних інвестицій України можемо зазначити, що за підсумками 2023 р. близько 67,2 %, склали інвестиції в капітал суб'єктів господарювання, а 32,8 % – інвестиції в боргові інструменти (рис. 2.7).

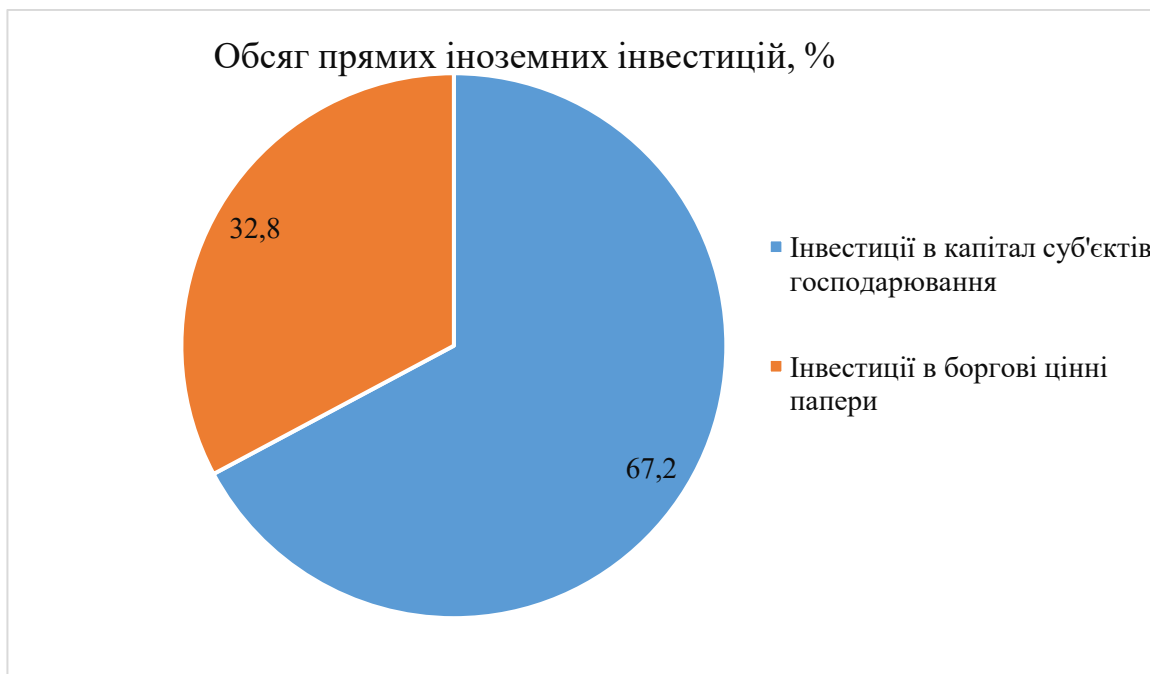

Рис. 2.7. Структура накопичених прямих іноземних інвестицій України у 2023 році, %

Джерело: сформовано на основі джерела [23].

Отже, обсяг прямих іноземних інвестицій в Україні залишається на низькому рівні низьким. Вони поки що не мають можливості забезпечити вирішення проблем, які існують в економіці та пов'язані з її галузевою неефективністю та сировинною спрямованістю. Відмінною рисою України від розвинутих країн світу є те, що останні використовують сучасні технології та відповідну інфраструктуру, тому потрібно вкладати значно більше фінансових ресурсів у їх формування та подальший розвиток. Здійснивши порівняння динаміки прямих іноземних інвестицій в Україні за 2018-2023 рр. з Індексом інвестиційної привабливості України, який обчислюється та оприлюднюється Європейською Бізнес Асоціацією, можемо проаналізувати їх тенденції (рис. 2.8).

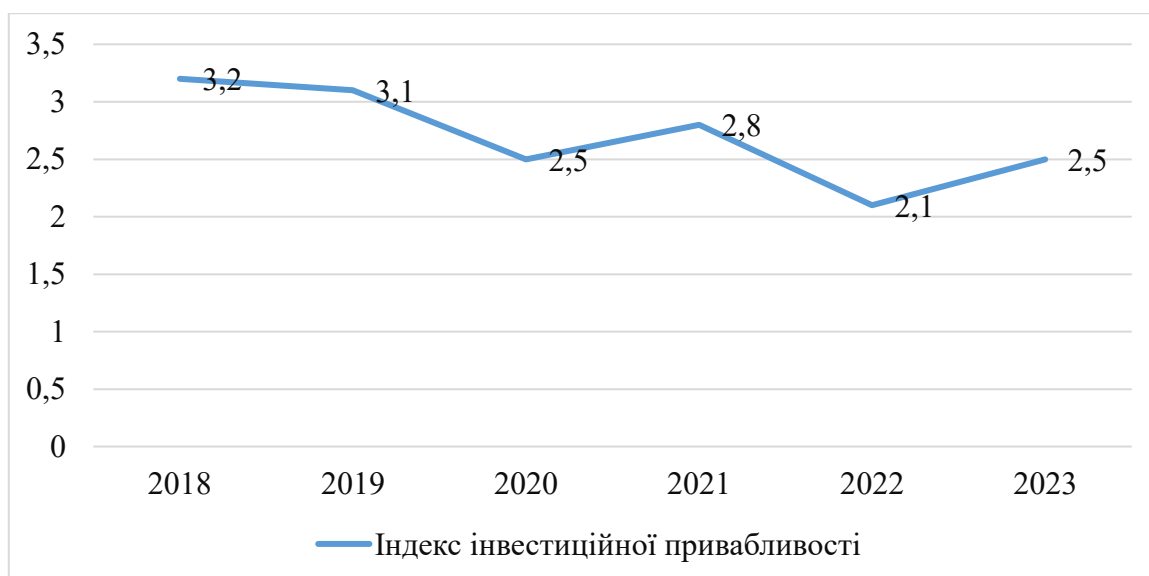

Рис. 2.8. Індекс інвестиційної привабливості України в 2018-2023 роках
Джерело: сформовано на основі джерела [23].

За аналітичними даними Національного банку України основними інвесторами для України в 2023 році були такі країни як Великобританія, Кіпр, Нідерланди та Німеччина (рис. 2.9).

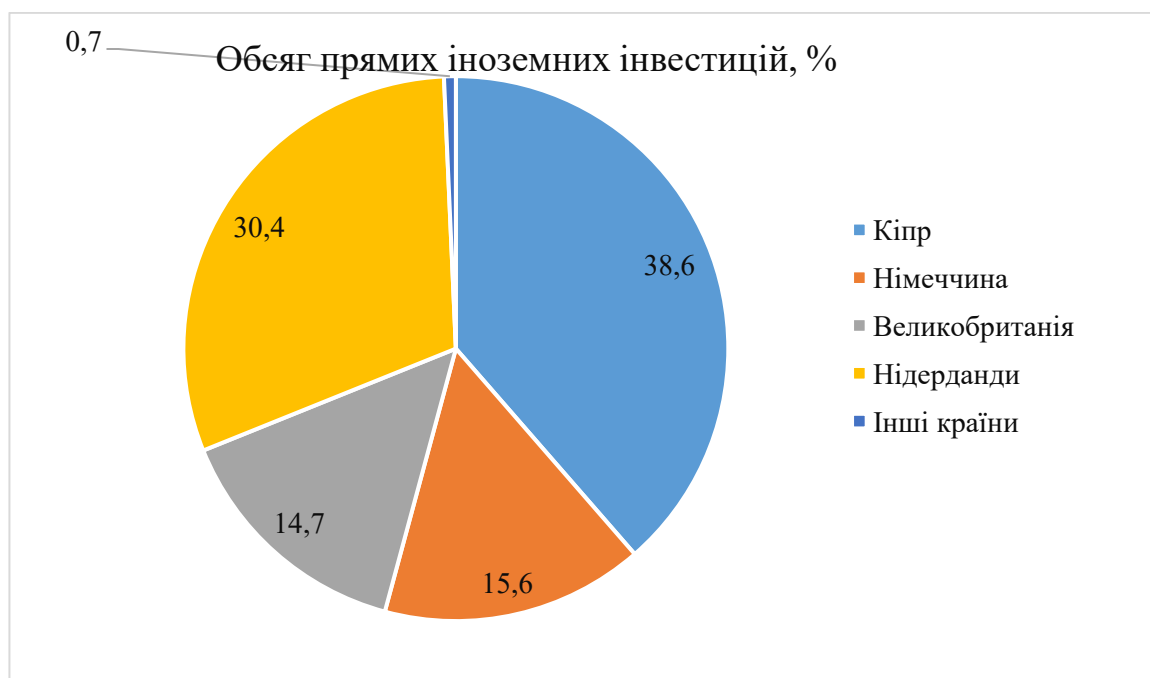

Рис. 2.9. Обсяг прямих іноземних інвестицій в Україні від різних країн світу
у 2023 році, %

Джерело: сформовано на основі джерела [23].

Проте варто зазначити, що інвестиції, які спрямовуються з офшорів мають негативний вплив на економіку країни, оскільки відбувається відтік капіталу, що скорочує рівень податкових доходів з державного бюджету.

За 2022-2023 рр. основними інвесторами саме в корпоративному сегменті України виступали компанії, що мали потужності в Україні, зокрема такі як Carlsberg, Laude, Cersanit, Phillip Morris, Nestle, Kronospan, Velux. (рис. 2.10).

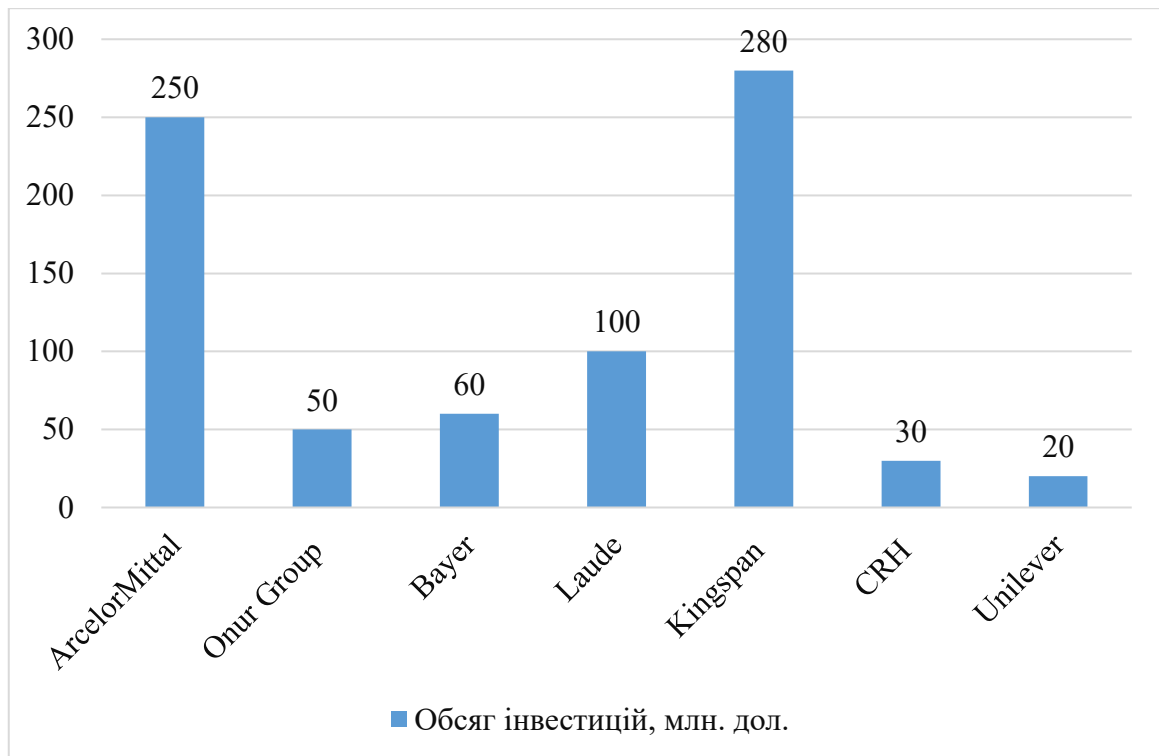

Рис. 2.10. Обсяг реінвестицій в Україні від початку воєнного стану у 2022-2023 році, млн дол.

Джерело: сформовано на основі джерела [22].

Отже, переважна більшість міжнародних корпорацій виділяли фінансові ресурси ремонт пошкоджених об'єктів, на релокацію виробництва та соціальні проекти. Здебільшого такі компанії користувалися послугами Офісу з залучення та підтримки інвестицій (UkraineInvest). Крім цього деякі корпорації оголосили про готовність реінвестувати кошти в Україну для того, щоб підтримати власні активи, зокрема це такі компанії як: ArcelorMittal, Onur Group, Bayer, Fixit, Kingspan, CRH та Unilever.

2.3. Аналіз механізму регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій державою

Для детальної оцінки ефективності регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій варто провести аналіз масштабів реінвестування капіталу в Україну через інвестування типу «round tripping». Так, під час здійснення інвестування за операціями «round tripping» резиденти країни відправляють власні ресурси за кордон кошти, які повертаються в країну у формі прямих іноземних інвестицій.

Процес надходження фінансових ресурсів в Україну у формі прямих іноземних інвестицій проходить таким чином:

- спочатку визначається кінцевий контролюючий інвестора-резидента;
- проводиться перерозподіл основних потоків прямих іноземних інвестицій за країнами, які мають кінцевого інвестора, що здійснює за цим контроль.

Зазначимо, що кінцевим контролюючим інвестором є юридична особа, яка безпосередньою володіє контрольною часткою в конкретному суб'єкті господарювання прямого інвестування. Її окреслення формується під час поетапної оцінки всіх рівнів взаємозв'язку, акцентуючи увагу на власника, який є інвестором до вершини ієрархії у підприємстві. Цей підхід включає в себе кожен окремий етап контролю, починаючи від нижчого рівня, просуваючись вгору з метою з'ясування власницьких зв'язків на кожному рівні структури власності.

Безпосередній вплив операцій «round tripping» на загальні обсяги прямих іноземних інвестицій розглянуто на рис. 2.11. Як бачимо, операції «round tripping» по інших секторах економіки знизилися з 0,4 до -1,4 млрд. дол. США, щодо операцій «round tripping» по банках вони зросли від 0,1 до 0,2 млрд. дол. США, обсяг інших прямих іноземних інвестицій зменшився від 2,1 до 0,2 млрд. дол. США.

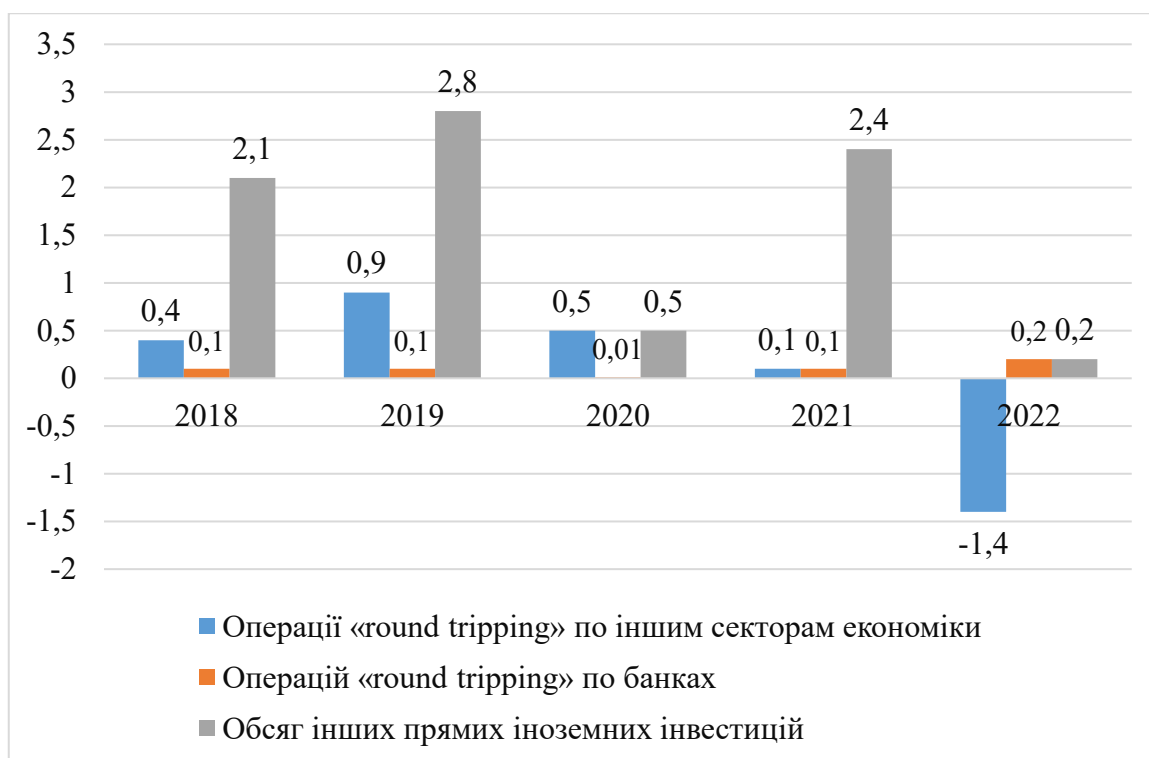

Рис. 2.11. Динаміка прямих іноземних інвестицій за операціями «round tripping» у 2018-2022 роках, млрд. дол. США

Джерело: сформовано на основі джерела [48].

На рис. 2.12 відображено розмір прямих іноземних інвестицій у % до ВВП.

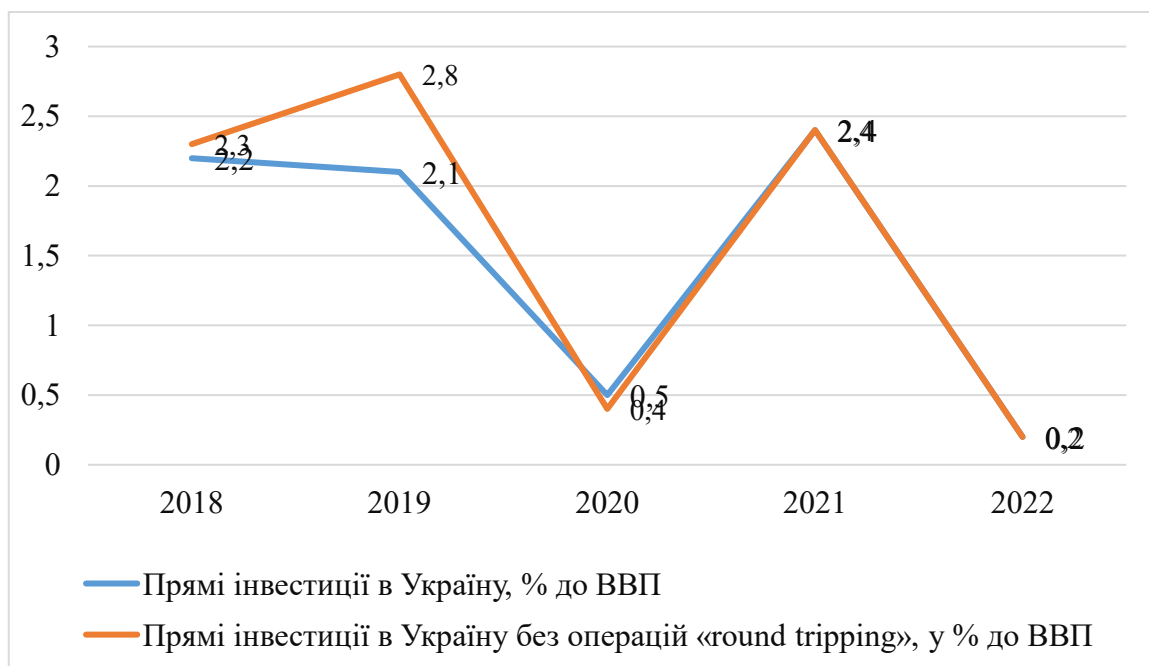

Рис. 2.11. Динаміка розмір прямих іноземних інвестицій у % до ВВП

Джерело: сформовано на основі джерела [48].

За здійсненими дослідженням обґрунтовано наступні результати:

1. Протягом 2010 по 2022 рік в Україні були зафіксовані обсяги «ground tripping», які становили 10,5 млрд. дол. США, що склали близько 24% від загального обсягу припливу прямих іноземних інвестицій в Україну.

2. Найбільші обсяги «ground tripping» інвестування були встановлені у період з 2018 по 2020 роки, коли спостерігалася поступова збільшуюча тенденція чистого притоку фінансових ресурсів від операцій «ground tripping».

3. У 2021 році обсяг чистих прямих іноземних інвестицій за операціями «ground tripping» продовжує збільшуватися. В цілому в 2021 році вони були оцінені у 1,6 млрд. дол. США, що склали 68,5% від загального потоку прямих іноземних інвестицій в Україну.

4. У 2022 році загальні обсяги «ground tripping» були оцінені як від'ємне значення, вони становили - 0,6 млрд дол. США. Процес відтоку коштів за наведеними операціями пов'язані із воєнними діями на території України.

5. На початку 2022 року значні обсяги прямих іноземних інвестицій, що проведені з використанням операцій «ground tripping» на інвестиційному ринку України спрямовувалися на промисловість близько 43,7% та установи, що займаються роздрібною та оптовою торгівлею, а також ремонтом мотоциклів та автотранспортних засобів (15,5%).

6. Серед важливих напрямів економічної діяльності за загальними обсягами капітальних інвестицій, що здійснюються операції «ground tripping» у 2022 році, виділяють промисловість (30,8%), аграрний сектор (12,6%), транспорт, поштова та кур'єрська діяльність, складське господарство (12,1%), інші сектори, зокрема державне управління та оборона; соціальне страхування (8,9%), оптова та роздрібна торгівля, ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів (9,0%), охорона здоров'я та надання соціальної допомоги (4,3%), будівництво (8,0%), операції з нерухомим майном (3,5%), інформаційні та телекомунікаційні послуги (4,1%).

Для подальшого відновлення країни Світовим банком було оголошено створення трастового фонду для належної підтримки уряду України в процесі проведення заходів, які спрямовані на забезпечення важливих потреб країни, зокрема відновлення, реформування України, відбудова та створення цільового фонду підтримки. В сучасних умовах цільовий фонд URTF дає можливість фінансувати наступні рамкові проекти як:

1. Відновлення логістичної інфраструктури та можливість приєднання до мережі на суму 585 млн. дол. США.
2. Проєкт, який спрямований на відновлення енергетичних ресурсів та підготовку до зими на суму 500 млн. дол. США.
3. Ремонт житла на суму 800 млн. дол. США.
4. Екстрений проєкт, який спрямований на інклюзивну підтримку відновлення сільського господарства України на суму 550 млн. дол. США.

Прогнозується, що вітчизняні та міжнародні приватні компанії дозволятимуть розвивати інфраструктуру та сприяти економічному відродженню України. Ця реконструкція є значною можливістю за для приватного капіталу зробити успішні інвестиції. Для того, щоб залучити іноземних інвесторів в економіку було розроблено та запроваджено електронну платформу, назва якої є «Advantage Ukraine». На цьому ресурсі було представлено 500 інвестиційних проєктів та можливостей в 10 важливих галузях економіки [49].

Проте, не всі проєкти можуть швидко реалізуватися. Для інвесторів є такі ключові моменти, на яких вони акцентують увагу, а саме війна та фактичні правила ведення бізнесу, в яких є невирішені проблеми на законодавчому рівні, які стосуються адміністрування податків, належного захисту прав власності, здійснення підтримки інвестиційної діяльності, виділення земельних ділянок, створення системи підготовки інвестиційних програм та проєктів.

Для того, щоб забезпечити ефективність механізму державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій

використовують ряд інструментів та заходів, які спрямовані не лише на стимулювання припливу прямих іноземних інвестицій в країну, але й на здійснення оптимізації цього процесу, а саме упорядкування форм та спрямованості іноземних інвестицій у відповідності до наявних потреб і стратегічних інтересами країни. Основними структурними елементами механізму залучення прямих іноземних інвестицій є грошово-кредитний, інституціонально-правовий, бюджетно-податковий, територіально-організаційний механізми (рис. 2.12).

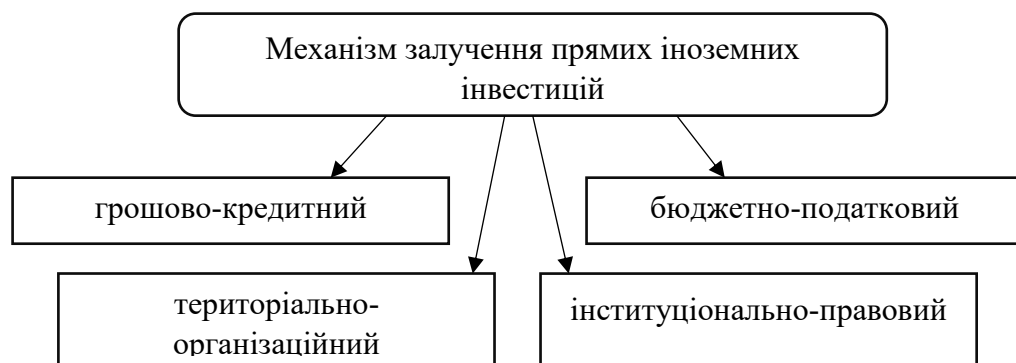

Рис. 2.12. Структурні елементи механізму залучення прямих іноземних інвестицій

Джерело: сформовано на основі джерела [54].

Так, інституційно-правовий механізм спрямований на забезпечення формування правового середовища, яке потрібне для своєчасного залучення іноземних інвестицій з врахуванням світового та вітчизняного досвіду, а також всіх міжнародних зобов'язань, які взяла на себе Україна. Щодо грошово-кредитного механізму варто зазначити, що він є найважливішим структурним елементом, оскільки основною метою є формування ефективної регіональної та національної політики, яка спрямована на належну фінансову підтримку інвестиційної діяльності, що вимагає узгодження всіх видів здійснення економічної політики. Основним чинником розширення масштабів інвестиційної діяльності є в першу чергу стимулювання кредитування банківським установами на довгостроковий період реального сектора економіки та процес залучення фінансових ресурсів населення. Вирішення такого завдання вимагає запровадження ефективного механізму захисту прав

кредиторів та запровадження прозорого порядку реалізації майна, яке вноситься в заставу, підвищення концентрації банківського капіталу, запровадження механізму іпотечного кредитування, поступове стимулювання залучення фінансових ресурсів населенням, а також стимулювання надходження іноземного капіталу в банківський сектор.

Бюджетно-податковий механізм включає в себе вдосконалення стимулювання фіскального характеру амортизаційної політики та інвестиційної діяльності, а також збільшення загальних обсягів амортизаційних відрахувань для проведення інвестиційної діяльності в наявному секторі економіки через використання прискореної амортизації. Зазначимо, що податкова політика України повинна перейти від домінування пріоритетів фіскального характеру до реалізації стимулюючого потенціалу через надання преференцій та податкових пільг для промисловості. Основним напрямом удосконалення територіально-організаційного механізму є формування преференційних умов на окремих територіях.

На світовому рівні значна увага приділяється таким механізмам та інструментами державної інвестиційної політики як правовим режимам економічної діяльності спеціального характеру, що передбачають використання для переважної більшості суб'єктів господарювання впродовж тривалого періоду преференційних умов діяльності [67].

Отже, оцінка сучасного стану іноземного інвестування показала низькі обсяги прямих іноземних інвестицій, на що негативно вплинули такі фактори як: воєнні дії на території України, нестабільність фінансової та податкової системи, високий рівень інфляції. Для збільшення обсягів залучення прямих іноземних інвестицій необхідно проводити оцінку впливу чинників клімату та інвестиційного середовища на інвестиційні процеси. Досягнення високого рівня інвестиційної привабливості є непростим процесом, що вимагає мобілізації всіх зусиль. Інвестиційну привабливість країни не можна сформувати відразу, для її розвитку необхідна значна кількість чинників.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ ЗАЛУЧЕННЯ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

3.1. Адаптація вітчизняного законодавства до європейського щодо регулювання іноземних інвестицій

Для того, щоб адаптувати вітчизняне законодавство до європейського в напрямі регулювання іноземних інвестицій потрібно в першу чергу формувати ефективне державно-приватне партнерство, яке є дієвим інструментом залучення додаткових інвестицій у державний сектор економіки, який дозволяє розвивати відносини між органами державної влади та бізнесовими структурами. Саме держава надає гарантії дотримання затверджених вітчизняним законодавством умов для запровадження діяльності приватних партнерів, які пов'язані із виконанням договорів, які укладаються в межах державно-приватного партнерства, дотримання законних інтересів та прав приватних партнерів.

Важливою формою проведення державно-приватного партнерства є концесія, що включає в себе надання концесієдавцем концесіонеру законодавчого права на будівництво, а саме нове будівництво, реставрацію, реконструкцію, технічне переоснащення та капітальний ремонт, а також управління, тобто експлуатацію, користування та технічне обслуговування) конкретним об'єктом концесії, а також надання послуг на умовах та порядку, які окреслені концесійним договором та передбачає передачу концесіонеру значної частини операційного ризику, що включає в себе ризик попиту та пропозиції [59].

Не дивлячись на всі труднощі та виклики, які принесла війна в Україні, уряд працює над формування умов для ефективного залучення іноземних та вітчизняних інвестицій у вітчизняну економіку.

У 2022 році були внесені відповідні зміни до діючого законодавства, що надали можливість сформувати новий механізм залучення коштів для подальшої реалізації проєктів на умовах державно-приватного партнерства, який дає безпосередню можливість партнерам брати на себе зобов'язання довгострокового періоду в межах договорів державно-приватного партнерства, а приватним партнерам надає впевненості у тому, що вони зможуть виконати свої зобов'язання та забезпечити функціонування сформованого механізму концесії.

Це являється важливим кроком в аспекті подальшої реалізації проєктів, які є соціально значимими та завдяки яким реалізуються модель державно-приватного партнерства на основі доступності інфраструктури з відповідними платежами за експлуатаційну готовність.

Більше того Міністерство економіки України працює над внесенням обов'язкових змін до нормативно-правових актів, які стосуються вдосконалення наявного механізму залучення інвестицій приватного характеру за допомогою існуючого механізму державно-приватного партнерства для подальшого прискорення відновлення внаслідок війни об'єктів та будівництва нових об'єктів, які безпосередньо пов'язані із післявоєнне економічне відновлення країни.

Щодо прямих іноземних інвестицій варто зазначити, що у відповідності до основних принципів наявної стратегії реконструкції інфраструктури в Україні, які як раз базуються на залученні таких інвестицій та соціальній відповідальності, вони повинні відповідати сформованому державно-приватному партнерству в цій сфері. Так, основними передумовами його використання є наступні (рис. 2.13).

Крім цього як вже зазначалося, процес залучення іноземних інвестицій частково регулюється Законом України «Про індустриальні парки» [34], в якому зазначено, що державне стимулювання можна здійснювати за рахунок коштів як державного, так і місцевих бюджетів, а також за рахунок інших джерел, які не заборонені законодавством шляхом супроводу інвесторів

центральними та місцевими органами виконавчої влади, профільними організаціями та установами у вирішенні питань, що пов'язані із розвитком індустріальних парків.

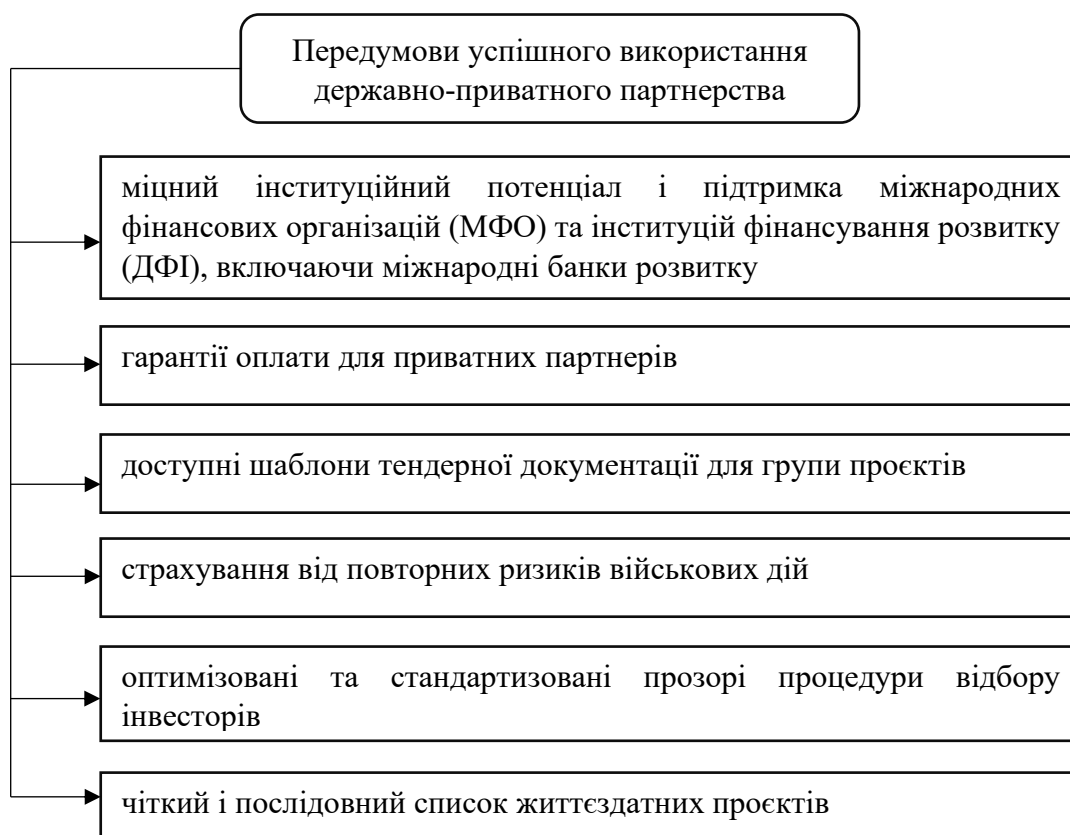

Рис. 3.1. Основні передумови успішного використання державно-приватного партнерства

Джерело: сформовано на основі джерела [21].

Крім цього Верховною Радою України було прийнято Закони України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні» [29] та «Про внесення зміни до статті 287 Митного кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні» [30].

Так, відповідно до Закону України «Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні» [29] вносяться відповідні зміни до Податкового кодексу України якими запроваджуються наступні положення:

– звільняються від оподаткування податком на додану вартість на ті операції, які ввозяться на митну територію України у встановленому митному режимі імпорту устаткування або обладнання, що ввозяться безпосередньо учасниками індустріальних парків лише для власного використання під здійснення діяльності у напрямі науково-дослідної діяльності або переробної промисловості або на території індустріального парку без відповідного права надання їх в лізинг, оренду або передачу в користування третім особам на інших умовах;

– надання законодавчого права різним органам місцевого самоврядування закріплювати пільгових ставок плати за землю та податку на нерухомість;

– звільняються від податку на прибуток протягом десяти років;

Натомість Законом України «Про внесення зміни до статті 287 Митного кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні» [30] вносяться відповідні зміни до Митного Кодексу України, відповідно до якого запроваджуються умови звільнення від оподаткування митом устаткування або обладнання, що ввозяться різними учасниками індустріальних парків для власного використання з метою здійснення діяльності у різних напрямках науково-дослідної діяльності або переробної промисловості в межах індустріального парку без законодавчого права надавати їх в лізинг, оренду або передачу в користування третім особам на інших умовах. У відповідно до чинного законодавства всі ініціатори створення індустріальних парків мають можливість сформулювати малі системи розподілу електричної енергії індустріальних парків. Формування малих систем розподілу електричної енергії індустріальних парків дозволяє прискорити та спростити приєднання до системи електропостачання учасників індустріальних парків. Не дивлячись на труднощі, які пов'язані з можливістю стимулювання індустріальних парків державними органами, оскільки відсутнє належне фінансування з бюджету держави, уряд продовжує ефективно взаємодіяти з місцевими та центральними органами виконавчої влади,

державними установами та органами, органами місцевого самоврядування, громадськими організаціями, іноземними партнерами з питань, які стосуються створення умов для подальшого розвитку індустріальних парків.

За результатами спільної взаємодії різних органів місцевого самоврядування, Міністерства фінансів України та Міністерство економіки Уряд було внесено відповідні зміни постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження Порядку виконання повноважень Державною казначейською службою в особливому режимі в умовах воєнного стану». У відповідності до наведених змін органи місцевого самоврядування мають змогу витратити кошти з місцевого бюджету на безпосереднє виготовлення проєктної та проєктно-кошторисної документації, реконструкцію, нове будівництво, капітальний ремонт різних об'єктів інженерно-транспортної інфраструктури, які потрібні для функціонування та створення індустріальних парків, які зареєстровані та розміщені на території України. Крім цього Міністерством економіки за участю зацікавлених центральних органів виконавчої влади та сприяння проєкту технічної допомоги ЮНІДО формується політика сприяння запровадженню в Україні інноваційної моделі еко-індустріального парку.

Розпорядженням Кабінету Міністрів України «Про схвалення Стратегії розвитку індустріальних парків на 2023-2030 роки» [36] була затверджена стратегія, яка покликана надати допомогу в ефективному використанні потенціал індустріальних парків в межах процесу децентралізації управління та сприянню вирішенню питань, які спрямовані на зупинку деградації довкілля, а також створення нових кваліфікованих робочих місць та додаткової вартості

Цільовим індикатором до 2030 року за сформованою стратегічною ціллю 4 «Створення нових виробничих потужностей через стимулювання інноваційної діяльності підприємств у всіх регіонах країни із використанням конкурентних переваг кожного з них» [36] напряму 10 «Промисловість» є залучення інвестицій обсягом 8 млрд. доларів США через відповідні

механізми індустріальних парків. Для подальшого розвитку індустріальних парків потрібно виконати наступні завдання:

- забезпечити відповідні умови для формування та подальшого розвитку індустріальних парків у формі інвестиційних майданчиків з відповідною інженерно-транспортною інфраструктурою;
- забезпечити пріоритетність подальшого розвитку мережі індустріальних парків в регіональних стратегіях розвитку та включити їх до планів заходів з відповідною їх подальшою реалізацією;
- сприяти електрифікації територій, на яких формуються індустріальні парки та приєднання їх до електричних мереж;
- забезпечити належною державною підтримкою індустріальних парків шляхом додаткового фінансування заходів, які спрямовані на покращення енергетичних, екологічних та економічних показників їх функціонування.

Ще одним важливим інструментом адаптації вітчизняного законодавства до європейського щодо регулювання іноземних інвестицій є заключення Угоди про розподіл продукції, відповідно до якої одна сторона надає доручення іншій стороні, тобто інвестору, на визначений термін проводити розвідку, пошук та видобування корисних копалин на визначеній ділянці надр та ведення пов'язаних з угодою робіт. При цьому інвестор матиме зобов'язання виконати всі доручені роботи за власний рахунок та на власний ризик з компенсацією витрат та отриманням винагороди у формі частини прибуткової продукції.

Отже, на основі здійсненого аналізу законодавчих положень, можемо відзначити, що чинне законодавство встановлює задовільний рівень захисту законодавчих прав іноземних інвесторів та узгоджується з відповідними європейськими положеннями. В цьому аспекті Законом України «Про режим іноземного інвестування» [35] затверджені основні групи гарантій прав інвесторів, проте залишаються не вирішеними питаннями регулювання непрямої експропріації іноземних інвестицій.

3.2. Економічний механізм стимулювання надходження прямих іноземних інвестицій у вітчизняну економіку

Для активізації інвесторів та формування більш привабливого інвестиційного клімату в Україні рекомендується на державному рівні здійснювати наступні заходи (рис. 3.2).

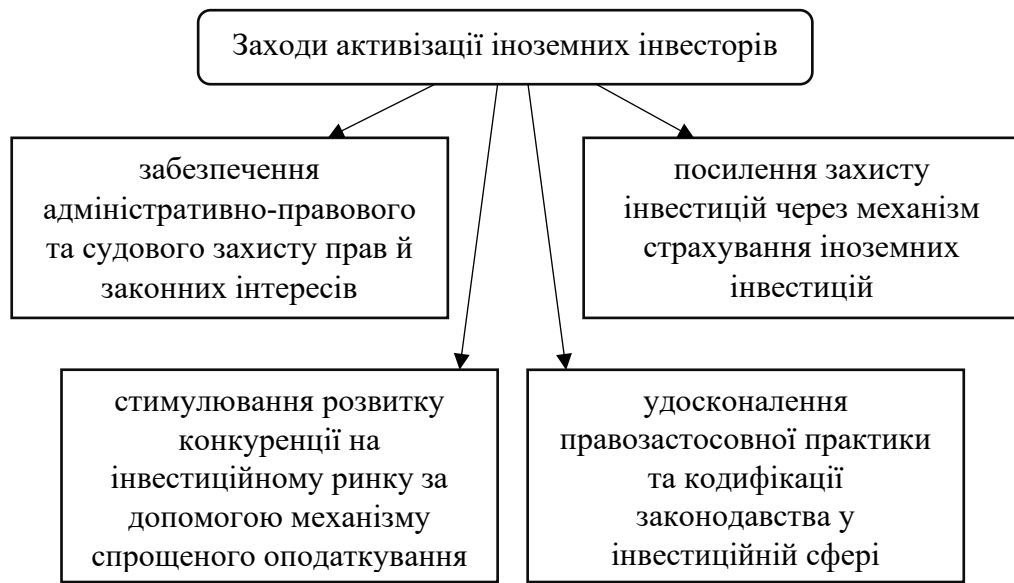

Рис. 3.2. Заходи активізації іноземних інвесторів для формування сприятливого інвестиційного клімату

Джерело: сформовано на основі джерела [40].

Для всіх інвесторів варто сформувати такі умови зі сторони нормативно-правової бази, які б дозволили сформувати належну партнерську взаємодію з бізнесовими структурами та місцевою владою, що дозволить швидше працювати на ринку України. При цьому варто долучати до цього процесу страхові компанії, які функціонують під юрисдикцією Світового банку.

Так, в цьому аспекті Міністерство економіки України разом із Багатостороннім агентством з гарантування інвестицій (MIGA) у 2022 році було задекларувало подальшу співпрацю, яка спрямовувалася б на покращення інвестиційного клімату в Україні з використанням таких інструментів як War Risk Insurance та Political Risk Insurance під час бойових дій. Завдяки такому механізму страхування можна сформувати можливість

повернення фінансових ресурсів інвесторів у випадку повної або часткової їх втрати.

Такий вид страхування прямих іноземних інвестицій від воєнних ризиків застосовувався такими країнами як Австралія, Великобританія, Канада, Німеччина, Франція, Японія. При цьому важливим напрямом залучення нових інвесторів є формування податкової політики у відповідності до затверджених принципів оподаткування в загальній системі зборів та податків, їх введенні та встановленні, правовому статусі всіх учасників податкових правовідносин, виконанні податкового зобов'язання, механізмі здійсненні податкового контролю та встановлення відповідальності, а також можливості оскарженні, які реалізуються на умовах прозорості, рівноправності, простоти та стабільності податкового супроводу.

Проте варто акцентувати увагу на тому, що для інвесторів всі податкові стимули у формі зниження ставок податків можуть завдавати шкоди та мати вплив на податкову дисципліну. Натомість в процесі реформування податкової системи варто запроваджувати програми спрощення системи оподаткування. Тому потрібно скористатися досвідом провідних країн світу в цьому напрямку, зокрема:

1. У Чеській Республіці введена 10-річна податкова пільга для різних інвестиційних проєктів стратегічного характеру. При цьому здійснюються відрахування на витрати на науково-дослідні та науково-конструкторські роботи, на які залучаються іноземні інвестиції. Всі вільні зони для підприємств, які відносяться до експортно-орієнтованих, забезпечують поступове звільнення від ПДВ та мита.

2. Ірландія відраховує близько 25-35% податку на прибуток на НДДКР, деякі підприємства звільняються від податку на прибуток. Завдяки вільної зони Шеннон в країні підприємства, які залучають прямі іноземні інвестиції звільняються від сплати мита та ПДВ.

3. В Литві відрахування податку на прибуток втричі менші на проєкти з іноземним інвестуванням, також знижується ставка податку на

прибуток до 5% для передачі активів іноземним власникам. Також функціонує сім вільних економічних зон (ВЕЗ), які обліковуються за нульовим податком на прибуток протягом перших 10 років та 7,5% протягом наступних 6 років.

4. В Польщі відрахування податку на прибуток становить 100-150% від всіх витрат на інвестиційні проєкти з іноземним фінансуванням, при цьому лише 5% ставки податку на прибуток для високотехнологічних видів діяльності. В країні функціонує близько 14 спеціальних економічних зон, які передбачають звільнення від сплати податку на прибуток на 30-70%.

5. В Сербії відрахування податку на прибуток для компаній, які інвестують у нові інноваційні види діяльності становить 30%. В країні функціонує 15 вільних зон, що передбачають звільнення від ПДВ та мита.

Як бачимо, переважна більшість країн мають галузевий та регіональний податковий режим для іноземних інвесторів. Проте зусилля України відносно встановлення податкових режимів спеціального характеру спрямовані на великий місцевий бізнес та на нових інвесторів. В Україні вже функціонували спеціальні економічні зони та території преференційного розвитку, проте з часом вони перетворились на інструменти ухилення від сплати податків. Для того, щоб бути ефективними було запропоновано податкові пільги, які чітко орієнтовані на ланцюги створення вартості, пов'язані з прямими іноземними інвестиціями [47].

Основні аспекти економічного механізму стимулювання надходження прямих іноземних інвестицій у вітчизняну економіку розглянуті в Стратегічному плані діяльності Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України на 2020–2024 роки. Цей документ включає в себе перелік можливих заходів для вдосконалення бізнес-клімату. Серед основних заходів, які сприятимуть залучення прямих іноземних інвестицій є:

1. Формування державного Фонду фондів для залучення прямих іноземних інвестицій в розвиток малого та середнього бізнесу.

2. Розширення наявного доступу до аналітичної інформації відносно можливостей надання органами місцевого самоврядування гарантій та пільг

при залученні прямих іноземних інвестицій та при користуванні інвестиційними кредитами комерційних банків на придбання обладнання або нерухомості суб'єктам малого та середнього бізнесу.

3. Формування національної онлайн платформи, тобто центру підтримки для малого та середнього бізнесу.

4. Створення дієвої національної мережі інноваційних бізнес інкубаторів ("ІВІ") у відповідності до затверджених стандартів Європейської мережі підприємств ("ЕЕН"), що фінансуються за рахунок іноземних партнерів та місцевих бюджетів.

5. Розширення участі України у різних проєктах та програмах Європейського Союзу, які спрямовані на підтримку підприємців в програмах COSME та EEN.

6. Формування дистанційної платформи доступу до цифрових та інноваційних інструментів ведення бізнесу з елементами взаємного навчання та обміну практичним досвідом.

7. Оптимізація та спрощення засобів адміністративного регулювання функціонування бізнесу, запровадження діджиталізації ліцензійних та дозвільних процедур.

8. Приєднання до Декларації ОЕСР відносно міжнародних інвестиційних та багатонаціональних підприємств та відповідних документів.

9. Розробка та своєчасне подання на розгляд Кабінетом Міністрів України необхідних змін до Податкового та Митного кодексів, які стосуються залучення прямих іноземних інвестицій.

10. Створення переліку пріоритетних для держави інвестиційних проєктів із залученням прямих іноземних інвестицій на 2024 рік.

11. Проведення відбору інвестиційних проєктів держави із використанням капіталовкладень Міжвідомчою комісією з питань державних інвестиційних проєктів.

12. Вдосконалення принципів створення та функціонування індустріальних парків.

13. Здійснення комплексного моніторингу питань, які є проблемними для іноземних компаній в Україні.

14. Запобігання можливості блокуванню діяльності багатопрофільного суб'єкта господарювання при виявленні органами державного нагляду порушень за окремим видом господарської діяльності або підрозділом [64].

Крім цього стратегія включає в себе план стратегічної допомоги та залучення іноземних донорів на наступні чотири роки для формування кращих умов для ведення бізнесу, зокрема USAID, Канади та ЄС.

Отже, на основі здійсненого аналізу можемо зробити висновок, що в сучасних умовах для належного забезпечення макроекономічної збалансованості потрібно активізувати всі зусилля не лише на зростання загальних обсягів залучення прямих іноземних інвестицій в економіку, а й на більш раціональний розподіл інвестицій, які залучаються. За наявним досвідом розвинених країн приплив прямих іноземних інвестицій зумовлюється зовнішніми та внутрішніми чинниками, особливо завдяки активній діяльності національного уряду. Процес стимулювання припливу прямих іноземних інвестицій в економіку України зумовлює активне застосування механізмів, завдяки яким регулюються загальноєкономічні та інституційні умови. При цьому серед них важливими є наступні: забезпечення взаємозв'язку між економічною політикою Уряду України та політикою залучення прямих іноземних інвестицій; мінімізація ризиків, які безпосередньо пов'язані із активним захистом прав власності інвесторів шляхом здійснення систематизації законодавства в цій сфері відповідно до міжнародної практики для забезпечення права інвестора на те, щоб розпоряджатися одержаним прибутком та дивідендами, вільного руху капіталу, удосконалення системи гарантій для іноземних інвесторів від прийняття законодавчих актів, які можуть погіршити їх стан, а також запровадження ефективних механізмів страхування всіх іноземних інвестицій.

3.3. Перспективний план залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни

В сучасних умовах, в яких опинилася Україна важливими завданнями є забезпечення ефективної співпраці приватного та державного секторів у процесі приватизації, розробка та впровадження законодавства для стимулювання та сприяння інвестиціям в економіку країни, пристосування регуляторного середовища до поточних потреб бізнесу.

Перспективний план, який стосується залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни включає в себе наступні складові (рис. 3.3.).

Рис. 3.3. Напрями перспективного плану залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни

Джерело: сформовано на основі джерела [40].

Варто зупинитися на кожному з окресленому напрямку перспективного плану залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни більш детально. Зміна іміджу країни для світового співтовариства інвесторів включає в себе наступні шляхи розвитку країни:

1. Постійне спілкування про права власності, судову реформу, правозастосування, боротьбу з зловживання владою правоохоронними органами та корупцією, комунікаційну підтримку вирішальних засідань ВРУ та чітку дорожню карту всіх необхідних нормативно-правових актів, обмеження влади олігархів, а також готовність організувати необхідні зустрічі з бізнес-асоціаціями.

2. Забезпечення ефективного публічне спілкування в реальному часі та швидна реакція владних структур на випадки можливих порушень прав іноземних інвесторів.

3. Постійна інформаційна кампанія, яка стосується фактичних ризиків війни на Сході України, яка спрямовується на світових інвесторів та проходить за підтримкою всіх органів державної влади.

4. Інформаційна кампанія відносно підтримки належного рівня оцифрування державного сектору в Україні та прозорості в порівнянні із широкою глобальною групою країн-конкурентів, що спрямовуються на глобальних інвесторів.

Щодо реорганізації та посилення просування за офіційними каналами в напрямі залучення іноземних інвесторів виділені наступні шляхи (рис. 3.4).

В напрямі посилення стимулювання інвестицій через ефективну співпрацю з приватним сектором потрібно акцентувати увагу на такі аспекти:

1. Надання підтримки зі сторони держави «послам інвестицій», які є волонтерам в приватному секторі. Інвестори на даний етап мають обмежений рівень довіри до органів державної влади. Тому парадигма належної та ефективної комунікації з інвесторами зі сторони держави має змінитися для того, щоб дозволити приватному сектору надати історію потенційним учасникам ринку.

2. Надання підтримки державою зусиллями двосторонніх та багатосторонніх бізнес-асоціацій. Як свідчить практика всі зусилля, які пов'язані із залученням інвесторів зі сторони асоціацій більш ефективніші, ніж офіційні комунікації.

Рис. 3.4. Шляхи посилення просування за офіційними каналами в напрямі залучення іноземних інвесторів

Джерело: сформовано на основі джерела [40].

3. Посилення належної підтримки іноземних інвесторів, які є в Україні. Це може стати позитивним сигналом для інвесторів. Світова практика показує, що процес розширення інвестиційної присутності вже існуючими інвесторами є більш ймовірним явищем, ніж залучення власного капіталу.

Тому існуючі інвестори не повинні бути без уваги на користь спроб заманити більше нових інвесторів.

Залучення регіонів до ефективного стимулювання інвестицій можна здійснити шляхом створення мережі представників, які сприятимуть залученню інвестицій в великих містах та усіх регіонах України, які будуть співпрацювати з UkraineInvest. Широка мережа представників буде сприяти залученню інвестицій у містах, які співпрацюють з UkraineInvest, що дозволить залучити регіони до ефективного залучення інвестицій та визначення можливостей. Сучасний досвід України свідчить про відсутність навичок для залучення інвестицій та мотивації у переважної більшості регіональних органів влади, що є суттєвою перешкодою для приходу на ринок потенційних інвесторів.

Зміцнення ролі UkraineInvest, який має стати провідним центром у сприянні залученню інвестицій можливе при застосуванні наступних напрямів:

1. Розширити фінансування з державного бюджету для UkraineInvest при сприянні їх участі у ключових офлайн та онлайн галузевих та галузевих інвестиційних та торгових заходах на регіональному та глобальному рівні з основними світовими корпораціями.

2. Налагодити співпрацю між UkraineInvest та дослідниками на місцях світових постачальників галузевих та інвестиційних даних для забезпечення інформації про Україну, її галузі та інвестиційні можливості. Ця діяльність дозволить ефективно розповсюдження актуальною інформацією про Україну та її інвестиційні можливості у світовому інвестиційному співтоваристві. Глобальні постачальники даних є надійними джерелами інформації для світового корпоративного світу, а їх місцеві дослідники в Україні часто обмежені в кількості та не мають повного доступу до необхідної інформації, що призводить до слабких звітів.

3. Встановити координацію та обмін інформацією між UkraineInvest та ключовими європейськими та глобальними АПІ. Здійснення обміну даними

та ефективна співпраця з європейськими та глобальними АПІ є важливими, оскільки саме АПІ функціонують як велика спільнота, обмінюючись думками, інформацією, даними про проекти та інвестором відсотки кожного дня. Вони є активною частиною цієї спільноти, що допоможе утримати Україну на глобальному рівні.

4. Налагодити систему регулярних (щомісячних, щоквартальних) інформаційних дзвінків під керівництвом UkraineInvest для аналітиків глобальних та регіональних корпорацій. Ці заходи дозволять забезпечити нове джерело інформації для світових інвесторів із офіційного каналу у форматі, який розуміється і приймається цими глобальними інвесторами та утримати Україну на глобальному інвестиційному радарі. Інвесторам необхідно надавати інформацією з урахуванням рівня конкурентоспроможності грошей інвесторів між країнами. Саме активна позиція щодо донесення до інвесторів актуальної правильно складеної інформації повинна бути одним з головних пріоритетів.

5. Налагодити системну співпрацю між UkraineInvest та ключовими представниками «діаспори» у всіх ключових глобальних юрисдикціях.

Отже, активна участь держави, органів місцевого самоврядування та UkraineInvest у інвестиційних та торгових заходах дозволить забезпечити ефективне представництво України на світовій діловій сцені. Це дозволить просувати країну та її бізнес-можливості, а також ефективно зафіксувати і тримати Україну на належному рівні.

ВИСНОВКИ

В роботі розкриті теоретичні та практичні засади державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій в Україну. На основі цього було узагальнено наступні висновки:

1. Обґрунтовано на основі дослідження різних наукових джерел наступне визначення «іноземні інвестиції», а саме до них відносяться цінні папери, грошові кошти, майнові права та майно, результати інтелектуальної діяльності, а також інші види цінностей, які передбачені діючим законодавством, що вкладаються безпосередньо іноземними інвесторами в різні об'єкти інвестиційної діяльності, що не забороняються діючим законодавством для одержання прибутку або можливого досягнення соціального ефекту. Щодо прямих іноземних інвестицій зазначимо, що під ними розглядається вкладення капіталу в конкретне підприємство, що працює за кордоном та забезпечує набуття економічного інтересу на довгостроковому рівні через одержання інвестором контролю над конкретним об'єктом вкладення капіталу та передбачає отримання підприємницького доходу та досягнення економічного, соціального та інноваційного інших видів ефекту.

2. Визначено, що в Україні існуючий правовий режим процесу інвестування регулюється діючим національним законодавством, що формується із значної кількості нормативно-правових актів. Так, всі відносини, які безпосередньо пов'язані з іноземними інвестиціями регулюються: Законом України «Про інвестиційну діяльність», що безпосередньо спрямований на те, щоб забезпечити рівний захист майна, прав та інтересів суб'єктів інвестиційної діяльності незалежно від форм власності, інтеграцію та розвиток міжнародного економічного співробітництва, ефективне інвестування господарства України; Законом України «Про режим іноземного інвестування», безпосередня дія якого поширюється на іноземних інвесторів та суб'єкти господарювання, що мають іноземні інвестиції; Законом України «Про зовнішньоекономічну діяльність», що окреслює правові засади

такої діяльності; Господарським кодексом України, а саме с. 390-399, яким безпосередньо регулюються специфіка режиму іноземних інвестицій на території України (ст. 390-399), а також іншими міжнародними договорами та законодавчими актами.

3. Визначено, що виділяють три моделі державного регулювання прямих іноземних інвестицій, а саме: лібералізація затверджених правил інвестування з використанням принципу «відкритого вікна», при чому максимально спрощуються встановлені правила контролю за капітальними вкладеннями, які приваблюють іноземних інвесторів завдяки простоти інвестування; здійснення моніторингу за рухом інвестицій іноземного характеру, коли спрощення затвердження правил інвестування поєднуються з відстеженням тенденцій руху капіталу для вжиття відповідних заходів при виникненні загроз економічній безпеці країни; залучення іноземних інвестицій на цільовій основі, при цьому держава не створює привабливі умови для інвестування іноземними партнерами, а ставить конкретні цілі відносно обсягів, галузевих та географічних напрямів руху іноземного капіталу в економіці країни.

4. Проаналізувавши сучасний стан в цій сфері були виокремлені наступні тенденції: спостерігається поступове зменшення зацікавленість іноземних інвесторів в процесі інвестуванні в економіку країни. Не дивлячись на те, що у 2023 р. приплив прямих іноземних інвестицій в Україну збільшився в 7,6 рази більше, ніж загальний обсяг інвестицій за 2022 р., однак скоротився на 42% в порівнянні з 2021 р.; в порівнянні з країнами Центральної та Східної Європи накопичені прямі іноземні інвестиції залишаються на низькому рівні; за 2023 р. близько 67,2 %, інвестицій спрямовувалися в капітал суб'єктів господарювання, натомість 32,8 % – в боргові інструменти.

5. За аналітичними даними Національного банку була проведена оцінка на основі якої можна констатувати, що у 2023 р. приплив прямих іноземних інвестицій в Україну складав на рівні 4247 млн. дол., що в 7,6 рази більше, ніж загальний обсяг інвестицій за 2022 р., проте на 42% менше, ніж

було в 2021 році. Однак не дивлячись на зростання обсягу прямих іноземних інвестицій не потрібно констатувати відновлення процесу інвестування з-за кордону. Це пояснюється тим, що основний приплив капіталу проводить бізнес, здійснює власну діяльність та реінвестує отриманий прибуток. Запас або поступове накопичення прямих іноземних інвестицій на початок 2024 р. складав 55,2 млрд. дол., що на 6,3% більше, ніж було на початок 2023 р. та на 16,5% менше, ніж фіксувалося на початок 2022 р.

6. Обґрунтовано, що з метою забезпечення ефективності механізму державного регулювання процесу залучення прямих іноземних інвестицій використовують ряд інструментів та заходів, які спрямовані не лише на стимулювання припливу прямих іноземних інвестицій в країну, але й на здійснення оптимізації цього процесу, а саме упорядкування форм та спрямованості іноземних інвестицій у відповідності до наявних потреб і стратегічних інтересами країни. Основними структурними елементами механізму залучення прямих іноземних інвестицій є грошово-кредитний, інституціонально-правовий, бюджетно-податковий, територіально-організаційний механізми.

7. Визнано, що основним дієвим інструментом залучення додаткових інвестицій у державний сектор економіки є державно-приватне партнерство, яке дозволяє розвивати відносини між органами державної влади та бізнесовими структурами. Саме держава надає гарантії дотримання затверджених вітчизняним законодавством умов для запровадження діяльності приватних партнерів, які пов'язані із виконанням договорів, які укладаються в межах державно-приватного партнерства, дотримання законних інтересів та прав приватних партнерів. Не дивлячись на всі труднощі та виклики, які принесла війна в Україні, уряд працює над формування умов для ефективного залучення іноземних та вітчизняних інвестицій у вітчизняну економіку. У 2022 році були внесені відповідні зміни до діючого законодавства, що надали можливість сформувати новий механізм залучення коштів для подальшої реалізації проєктів на умовах державно-приватного

партнерства, який дає безпосередню можливість партнерам брати на себе зобов'язання довгострокового періоду в межах договорів державно-приватного партнерства, а приватним партнерам надає впевненості у тому, що вони зможуть виконати свої зобов'язання та забезпечити функціонування сформованого механізму концесії.

8. Розкрито, що для належного забезпечення макроекономічної збалансованості потрібно активізувати всі зусилля не лише на зростання загальних обсягів залучення прямих іноземних інвестицій в економіку, а й на більш раціональний розподіл інвестицій, які залучаються. За наявним досвідом розвинених країн приплив прямих іноземних інвестицій зумовлюється зовнішніми та внутрішніми чинниками, особливо завдяки активній діяльності національного уряду. Процес стимулювання припливу прямих іноземних інвестицій в економіку України зумовлює активне застосування механізмів, завдяки яким регулюються загальноекономічні та інституційні умови.

9. Окреслено, що перспективний план залучення прямих іноземних інвестицій в економіку країни має включати в себе зміну іміджу країни для світового співтовариства інвесторів, посилення стимулювання інвестицій шляхом ефективної співпраці з приватним сектором, еорганізацію та посилення просування за офіційними каналами, залучення регіонів до ефективного стимулювання інвестицій та міцнення ролі UkraineInvest як провідного центру у сприянні залученню інвестицій.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Беззуб І. Іноземні інвестиції в українській економіці. *Громадська думка про правотворення: інформаційно-аналітичний бюлетень на базі оперативних матеріалів*. 2016. № 12 (115). С. 4–9.
2. Білик Р. С. Шляхи реалізації інвестиційної стратегії в умовах глобальної фінансової нестабільності. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. Серія. Економічні науки*. 2014. №5-6 (76-77). С. 202-209.
3. Бирка М.І. Врахування сучасних світових і регіональних тенденцій прямого іноземного інвестування в процесі залучення іноземного капіталу на підприємства України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 10. С. 56–61.
4. Війна – не перешкода. Інвестиції в Україну зростають, але для відновлення замало. Що треба зробити владі? URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2024/04/25/712862/>. (дата звернення: 11.11.2024).
5. Вітер В.А., Цаль-Цалко Ю.С. Тенденції, проблеми та перспективи залучення іноземних інвестицій в економіку України. URL: <https://www.google.com/url?sa=i&url=https%3A%2F%2Fconf.ztu.edu.ua%2Fwp-content%2Fuploads%2F2023%2F12%2F30.pdf&psig=AOvVaw0u4P2FzeTqIeshUH1GdVzS&ust=1716738622145000&source=images&cd=vfe&opi=89978449&ved=0CAcQprouMahcKEwi42Zjwk6mGAxUAAAAAHQAAAAAQBA>. (дата звернення: 11.11.2024)
6. Гавришків І. Р. Сучасні проблеми залучення іноземних інвестицій в економіку України. *Сталий розвиток економіки*. 2013. С. 221-224.
7. Герзанич В.М. Основні недоліки та проблеми залучення іноземних інвестицій в Україні. *Ефективна економіка*. 2020. С. 24-29
8. Господарський кодекс України : Закон України від 16 січня 2003 р. № 436-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/436-15#Text>.

9. Глуха Г.Я. Прямі іноземні інвестиції у контексті економічного зростання. *Економічний нобелівський вісник*. 2019. № 1. С. 113-121
10. Гриценко В. Інвестиційні інститути на міжнародному ринку фінансових послуг. *Вісник Київського національного торговельно-економічного університету*. 2021. С. 33-39.
11. Дерев'янка А. Кількість CEO, які вважають вигідними інвестиції в Україну зросла майже вдвічі з 2022 року. *Європейська Бізнес-Асоціація*. URL: <https://eba.com.ua/kilkist-seo-yaki-vvazhayut-vygidnymy-investytsiyi-v-ukrayinu-zroslo-majzhe-vdvichi-z-2022-roku/>.
12. Земельний кодекс України від 25.10.2001 № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14>
13. Іващенко А. І. Стратегія формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні. *Часопис економічних реформ*. 2019. С. 11-27.
14. Ігнатенко М.В. Особливості процесу залучення іноземних інвестицій в економіку України. *Економічний вісник університету*. 2016. Вип. 29(1). С. 57–65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2016_29%281%29__9.
15. Іноземні інвестори вже повертаються? Як Україна отримала \$4,2 млрд у 2023 році. URL: <https://mind.ua/publications/20271636-inozemni-investori-vzhe-povertayutsya-yak-ukrayina-otrimala4>. (дата звернення: 11.11.2024)
16. Качур Р.П. Прямі іноземні інвестиції та їхній вплив на реальний сектор економіки України. *Науковий вісник Національного лісотехнічного університету України*. 2012. Вип. 22.15. С. 249–253
17. Корнієнко А. А., Малик О. І. Особливості залучення прямих іноземних інвестицій до України в умовах формування глобального економічного простору. *Ефективна економіка*. 2013. № 5. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=2043>.
18. Крутик А.Б. Інвестиції та економічне зростання підприємства. / А.Б. Крутик, Е.Г. Нікольська. Серія «Підручники для університетів. Спеціальна література»: Монографія. К.: Вид-во «Лань». 2021. 201 с.

19. Малько К. Інвестиційний клімат та інвестиційна привабливість України: фактори їх формування в сучасних умовах. *Актуальні проблеми економіки*. № 3. 2015. С. 100-105.
20. Мельник О. О. Інвестиційний клімат в Україні. *Фінанси України*. 2020. С. 36-41
21. Олешко Т.І., Козел А.М. Особливості залучення іноземних інвестицій в економіку України. *Ефективна економіка*. 2019. №4. 7. URL: http://www.economy.nauka.com.ua/pdf/4_2019/6.pdf.
22. Офіційний сайт Європейської Бізнес Асоціації. URL: <https://eba.com.ua/research/doslidzhennya-ta-analilyka/> (дата звернення: 11.11.2024).
23. Офіційний сайт НБУ. Статистика зовнішнього сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/sector-external#5> (дата звернення: 11.11.2024).
24. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 11.11.2024).
25. Пирог О. В. Іноземні інвестиції як фактор економічного зростання в Україні. *Актуальні проблеми економіки*. 2021. № 5. С. 15-19.
26. Поручник А. М., Поручник С. Г. Інституціональне забезпечення міжнародного інвестування: національні особливості. *Стратегія розвитку України*. 2017. №1. С. 34-39.
27. Про введення воєнного стану в Україні : Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/64/2022#Text>. (дата звернення: 11.11.2024).
28. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реалізації інвестиційних проектів із значними інвестиціями : Закон України від 09.08.2023 № 3311-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3311-20#Text>. (дата звернення: 11.11.2024).
29. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні :

Закон України від 21.06.2022 № 2330-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2330-20#Text>. (дата звернення: 11.11.2024).

30. Про внесення зміни до статті 287 Митного кодексу України щодо створення сприятливих умов для діяльності індустріальних парків в Україні :

Закон України від 21.06.2022 № 2331-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2331-20#Text>. (дата звернення: 11.11.2024).

31. Про державну підтримку інвестиційних проектів із значними інвестиціями в Україні : Закон України від 17.12.2020 № 1116-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1116-20#Text>. (дата звернення: 11.11.2024).

32. Про зовнішньоекономічну діяльність : Закон України від 16 квітня 1991 р. № 959-XI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text>. (дата звернення: 11.11.2024).

33. Про інвестиційну діяльність : Закон України від 18 вересня 1991 р. № 1560-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-126>. (дата звернення: 11.11.2024).

34. Про індустріальні парки : Закон України від 21.06.2012 № 5018-VI URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5018-17#Text>. (дата звернення: 11.11.2024).

35. Про режим іноземного інвестування : Закон України від 19 березня 1996 р. № 93/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр#Text>. (дата звернення: 11.11.2024).

36. Про схвалення Стратегії розвитку індустріальних парків на 2023-2030 роки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.02.2023 № 176-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/176-2023-р#Text> (дата звернення: 11.11.2024).

37. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) в Україну. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/economy/fdi/> (дата звернення: 11.11.2024).

38. Римарська Р. Ю. Збільшення надходжень до бюджету як чинник залучення іноземних інвестицій в Україну. *Науковий журнал «Економіка України»*. 2019. С. 90-99.

39. Рогач О. І. Міжнародні інвестиції: Теорія та практика бізнесу транснаціональних корпорацій : підручник. Київ : Либідь, 2005. 720 с.
40. Скоробогатова Н. Є. Інноваційно-інвестиційне співробітництво України і ЄС у межах забезпечення сталого розвитку. *Економічний вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут»*. 2021. № 11. С. 19-26.
41. Смагло О.В. Іноземні інвестиції в Україні: Національний аспект. *Інвестиційно-інноваційна діяльність. Інтелект XXI*. 2019. № 2. С.111-114.
42. Соколовська О. М. Прямі іноземні інвестиції в економіці України: стан і проблеми залучення. *Вісник економічної науки України*. 2021. № 2 (41). С. 92–99. DOI: [https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.2\(41\)](https://doi.org/10.37405/1729-7206.2021.2(41)).
43. Стельмашук А. М. Іноземні інвестиції як чинник економічного зростання внутрішнього ринку України. *Сталий розвиток економіки*. 2011. № 5(8). С. 240-247.
44. Тесля С. М. Прямі іноземні інвестиції як економічна категорія, їх суть та класифікація. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2009. Вип. 19.3. С. 131-138.
45. Тесля С. М. Організаційно-економічний механізм залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України. *Формування ринкової економіки в Україні*. 2020. С. 34-42.
46. Тесля С. М. Прямі іноземні інвестиції як економічна категорія, їх суть та класифікація. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2020. С. 21-36.
47. Ткаченко Т. Напрямки оптимізації інвестиційної діяльності підприємства. *Агросвіт*. 2022. № 7. С. 45-48
48. Томич П.М. Умови залучення іноземних інвестицій на українські підприємства. URL: <http://ena.lp.edu.ua/bitstream/ntb/23259/1/39-266-270.pdf>. (дата звернення: 11.11.2024).
49. Тофан І.М. Проблематика залучення інвестицій та їх податкового супроводу в Україні. *Український економічний часопис*. 2023. Вип. 1. С. 48–51

50. Черваньов Д. М. Менеджмент інноваційно-інвестиційного розвитку підприємств України: монографія / Д.М. Черваньов, Л.І. Нейкова. К.: Т-во "Знання", КОО. 2020. 98 с.
51. Чуницька І. І., Нізельська М. А. Прямі іноземні інвестиції в Україну: проблеми та шляхи їх вирішення. *Приазовський економічний вісник*. 2019. Вип. 3. С. 118–122. URL: http://rev.kpi.zp.ua/journals/2019/3_14_uk/22.pdf
52. Худавердієва В. А. Стратегія залучення іноземних інвестицій в економіку України. *Фінанси України*. 2010. № 6. С. 62-71.
53. Федоров Г. О. Напрями вдосконалення організаційно-економічного механізму державного регулювання залучення інвестицій. *Державне будівництво*. № 1/2018. С. 1-11.
54. Феняк Л. А. Вплив іноземних інвестицій на економіку України. URL : <http://intkonf.org/fenyak-la-sidletskiy-ayu-vpliv-inozemnih-investitsiy-na-ekonomiku-ukrayini/>.(дата звернення: 11.11.2024).
55. Шевченко В. Ю. Ризики міжнародного руху капіталу в умовах глобальної нестабільності. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка*. 2022. № 135. С. 18-21.
56. Шевчук А. Як світові промислові гіганти розвивають виробництво в Україні під час війни. *GMK Center*. 12.07.2023. URL: <https://gmk.center/ua/posts/yak-svitovi-promislovi-giganti-rozvivajut-virobnictvo-v-ukraini-pid-chas-vijni>
57. Шереметинська О. В., Савчук І. В. Вплив офшорних зон на економіку України. *Економічний простір*. 2016. № 105. С. 58–66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2016_105_8
58. Шталь Т. В. Аналіз інвестиційного клімату України та шляхи його вдосконалення. *Бізнес Інформ*. 2022. № 3. С. 122-125.
59. Щербина А. Інвестують попри війну. Хто та скільки вкладає в Україну серед міжнародного та українського бізнесу? URL: <https://forbes.ua/money/investuyut-popri-viynu-khtota-skilki-vkladae-v-ukrainu->

shered-mizhnarodnogo-ta-ukrainskogo-biznesu-oglyad-vid-investanalitikaartema-shcherbini-08122023-17779. (дата звернення: 11.05.2024).

60. Які галузі економіки України мають найбільший потенціал зростання. YC.Market. 22.02.2024. URL: <https://blog.youcontrol.market/iaki-ghaluzi-iekonomiki-ukrayini-maiut-naibilshii-potentialsial-zrostannia/>

61. Яковлєв А.І., Васильцова С.О. Формування та оцінювання портфеля реальних інноваційно-інвестиційних проєктів на переробних підприємствах. Харків: Цифра Прінт, 2013. 225 с.

62. How to reinvent supply chains in a new global economic order // World Economic Forum URL: <https://www.weforum.org/agenda/2022/05/reinvent-supply-chainspandemic-ukraine>. (дата звернення: 11.11.2024).

63. Mylovanov T. A blueprint for the reconstruction of Ukraine / T. Mylovanov, S. Guriev URL: <https://new.cepr.org/voxeu/columns/blueprint-reconstruction-ukraine>.

64. Potential Investment Opportunities in Considered Sectors of Ukrainian Economy. URL: <https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/12/INVESTMENT-OPPORTUNITIES-IN-UKRAINE.pdf>

65. Rebuilding Ukraine's Agriculture Sector: Emerging Priorities // Center for Strategic & International Studies. 2022. URL: <https://www.csis.org/analysis/rebuilding-ukraines-agriculture-sector-emerging-priorities>. (дата звернення: 11.11.2024).

66. Rebuild Ukraine with the private sector. URL: <https://ukraineinvest.gov.ua/events/investment-fair/>.(дата звернення: 11.11.2024).

67. Updated Ukraine Recovery and Reconstruction Needs Assessment Released. URL: <https://www.worldbank.org/en/news/press-release/2024/02/15/updated-ukraine-recovery-and-reconstruction-needs-assessment-released>. (дата звернення: 11.11.2024).